

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ**

**П А М ' Я Т К А
КУРСАНТУ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
І ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ НА ДЕРЖАВНОМУ
КОРДОНІ УКРАЇНИ**

УДК 351.746
П 15

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 10 від 20.06.2025)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Олександр МИХАЙЛЕНКО, професор кафедри прикордонної служби Національної академії державної прикордонної служби України, кандидат військових наук, доцент, полковник;

Роман МИРОНЮК, професор кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

АВТОРИ:

Вадим ФУРСА, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції;

Віталій ПОКАЙЧУК, старший інспектор з ювенальної превенції Куп'янського РВП ГУНП в Харківській області, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції;

Василь ПОЛИВАНЮК, професор кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Дмитро ТІНІН, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції;

Олег ЗАВІСТОВСЬКИЙ, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ;

Володимир ТИМОФЄЄВ, старший викладач кафедри вогневої підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ;

Анатолій НАТОЧІЙ, старший викладач кафедри вогневої підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ;

Марина ВОЙТЮК, викладач кафедри теорії та історії держави та права, конституційного права та прав людини Дніпровського державного університету внутрішніх справ, капітан поліції.

П 15 Пам'ятка курсанту із забезпечення публічної безпеки і охорони правопорядку на державному кордоні України / Фурса В. В., Поливанюк В. Д., Тінін Д. Г. та ін. Дніпро : ДДУВС, 2025. 104 с.

ЗМІСТ

ГЛОСАРІЙ.....	4
1. Нормативно-правове забезпечення службової діяльності курсантів ЗВО системи МВС зі специфічними умовами навчання з підготовки поліцейських для охорони публічного порядку та безпеки на державному кордоні.....	8
2. Особливості здійснення оперативно-службової діяльності в контрольованому прикордонному районі та прикордонній смузі.....	13
3. Порядок в'їзду, перебування, проживання, пересування громадян України та інших осіб у прикордонній смузі та контрольованому прикордонному районі.....	16
4. Вимоги правил дорожнього руху на контрольно-пропускних постах і пунктах контролю.....	18
5. Взаємодія з працівниками ТЦК та СП під час здійснення оперативно-службової діяльності.....	25
6. Тактика комунікації поліцейського під час виконання службових обов'язків.....	29
7. Основи підготовки поліцейського до здійснення оперативно-службової діяльності.....	33
8. Права затриманої особи.....	42
ДОДАТКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97

ГЛОСАРІЙ

Багаж – речі пасажирів, членів екіпажу, що перевозяться транспортним засобом згідно з угодою з перевізником.

Блокпост – посилений контрольно-пропускний пункт, що за рішенням військового командування тимчасово встановлюється на вході/виході (в'їзді/виїзді) на територію/з території, де введено воєнний стан і встановлено особливий режим (за винятком державного кордону), на якому облаштовуються місця для перевірки осіб, транспортних засобів, багажу та вантажів, позиції вогневих засобів та бойової техніки, місця відпочинку та забезпечення життєдіяльності особового складу, який виконує завдання на такому пункті, до складу якого можуть входити службові особи військових формувань та правоохоронних органів, які відповідно до закону залучені до здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Вантаж – майно, крім багажу, а також бортових припасів (для повітряних, морських та річкових суден), що перевозиться транспортними засобами;

Віза – наданий уповноваженим органом України в установленій законодавством формі дозвіл, необхідний для в'їзду на територію України або для транзитного проїзду через її територію протягом відповідного строку.

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень;

Громадська безпека і порядок – захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз.

Державна безпека – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру.

Державний кордон України – це лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України – суші, вод, надр, повітряного простору.

Диверсія – вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій.

Електророзв'язок – передавання, випромінювання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень по радіо, проводових, оптичних або інших електромагнітних системах.

Заручник – фізична особа, яка захоплена і (або) утримується з метою спонукання державного органу, підприємства, установи чи організації або окремих осіб здійснити якусь дію або утриматися від здійснення якоїсь дії як умови звільнення особи, що захоплена і (або) утримується.

Зона огляду та очікування блокпоста – окрема ділянка, на якій здійснюється виконання окремих завдань особовим складом, що залучений до несення служби на блокпості.

Контроль другої лінії – заходи щодо додаткового вивчення наявності законних підстав для перетинання державного кордону України (далі – державний кордон) особами, транспортними засобами і переміщення через нього вантажів.

Контроль першої лінії – заходи щодо перевірки в мінімально необхідному обсязі з метою визначення наявності законних підстав для перетинання державного кордону особами, транспортними засобами та переміщення через нього вантажів.

Контрольований прикордонний район – це ділянка місцевості, яка визначена, як правило, у межах території району, міста, селища та села, прилеглої до державного кордону або до узбережжя моря, що охороняється органами Державної прикордонної служби, а також у межах територіального моря, внутрішніх вод, частини вод прикордонних річок, озер та інших водойм і розташованих у цих водах островів.

Огляд транспортних засобів і вантажів – комплекс дій та заходів щодо недопущення випадків незаконного переміщення через державний кордон осіб з використанням обладнаних схованок та їх виявлення, а також незаконного переміщення, у тому числі з використанням схованок, через державний кордон зброї, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, боєприпасів, вибухових речовин, матеріалів і предметів, заборонених для переміщення через державний кордон, виявлення викрадених транспортних засобів.

Оцінка ризиків – діяльність, що провадиться службовими особами Державної прикордонної служби України, спрямована на встановлення ймовірності порушення особою законодавства у сфері безпеки державного кордону.

Пароль – це таємне слово або комбінація слів для посадових (службових) осіб, які несуть службу на блокпості, для переконання, що особи, які перетинають блокпост, мають на це відповідне право.

Паспортний документ – виданий уповноваженими державними органами України чи іншої держави або статутними організаціями ООН документ, що підтверджує громадянство, посвідчує особу пред'явника, дає право на в'їзд або виїзд з держави і визнаний Україною.

Перевізник – будь-яка фізична або юридична особа, яка здійснює на комерційній основі чи за власний кошт діяльність із перевезення пасажирів чи (та) вантажів через державний кордон.

Перевірка документів – дослідження уповноваженими службовими особами Державної прикордонної служби України паспортного та інших документів фізичних осіб, які перетинають державний кордон, з метою встановлення їх дійсності та приналежності відповідній особі, а також дослідження за результатами оцінки ризиків документів, що стосуються транспортних засобів, вантажів.

Підрозділ охорони державного кордону – підрозділ органу охорони державного кордону Державної прикордонної служби України, спеціально призначений для виконання завдань з прикордонного контролю та (або) охорони державного кордону.

Підтверджуючі документи – документи, що підтверджують факт туристичного обслуговування, навчання, стажування, працевлаштування, лікування в Україні, бронювання або оплати житла, харчування в Україні та повернення до держави свого громадянства або постійного місця проживання, або до третьої держави (у разі необхідності – інші документи, що підтверджують мету та умови перебування в Україні).

Прикордонний контроль – державний контроль, що здійснюється Державною прикордонною службою України, який включає комплекс дій і систему заходів, спрямованих на встановлення законних підстав для перетинання державного кордону особами, транспортними засобами і переміщення через нього вантажів.

Прикордонна смуга – ділянка місцевості, яка встановлюється безпосередньо вздовж державного кордону на його сухопутних ділянках або вздовж берегів прикордонних річок, озер та інших водойм, завширшки 5 кілометрів від лінії державного кордону, але не може бути меншою від ширини смуги місцевості, що розташована в межах від лінії державного кордону до лінії прикордонних інженерних споруд.

Режим державного кордону України – це порядок перетинання державного кордону України, плавання і перебування українських та

іноземних невійськових суден і військових кораблів у територіальному морі та внутрішніх водах України, заходження іноземних невійськових суден і військових кораблів у внутрішні води і порти України та перебування в них, утримання державного кордону України, провадження різних робіт, промислової та іншої діяльності на державному кордоні України.

Режим у пунктах пропуску через державний кордон – порядок перебування і пересування всіх осіб і транспортних засобів у межах території прикордонних залізничних і автомобільних станцій, морських і річкових портів, аеропортів і аеродромів, відкритих для міжнародного сполучення, а також здійснення іншої діяльності, пов'язаної з пропуском через державний кордон осіб, транспортних засобів та вантажів, який встановлюється наказом начальника органу охорони державного кордону, погодженим з керівником митного органу та керівником підприємства, на території якого розміщено пункт пропуску через державний кордон.

Район воєнних (бойових) дій – визначена рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України частина сухопутної території України, повітряного або/та водного простору, на якій впродовж певного часу ведуться або/та можуть вестися воєнні (бойові) дії.

Розвідка – організаційно-функціональне поєднання визначених розвідувальних органів та діяльності, яку вони здійснюють самостійно або у взаємодії між собою та з іншими суб'єктами розвідувального співтовариства з метою забезпечення національної безпеки і оборони України.

Розвідувальна інформація – усні, зафіксовані на матеріальних носіях (у тому числі у зразках виробів і речовин) чи відображені в електронному вигляді відомості або дані, які не є загальнодоступними або які неможливо отримати офіційним шляхом, про наміри, плани і дії іноземних держав, організацій та осіб чи про їхні потенційні можливості щодо реалізації таких намірів і планів, а також про процеси, події, обставини, технології, знання в інтересах національної безпеки і оборони України.

Строк перебування на території України – визначений візою, законодавством України чи міжнародними договорами України строк, протягом якого іноземець чи особа без громадянства може на законних підставах перебувати в Україні.

Транспортний засіб – механічний пристрій, призначений для перевезення людей та (або) вантажів, а також установленого на ньому спеціального обладнання чи механізмів.

Шпигунство – передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, якщо ці дії вчинені іноземцем або особою без громадянства.

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРСАНТІВ ЗВО СИСТЕМИ МВС ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ З ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДЛЯ ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ

Відповідно до **п. 8 ч. 1 ст. 1** Закону України «Про освіту»¹ здобувачами освіти є вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти. Основним обов'язком здобувача є досягнення результатів навчання, передбачених стандартом освіти для відповідного рівня освіти.

Відповідно до **п. 2 ч. 2 ст. 61** Закону України «Про вищу освіту»² курсант – це особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого військового навчального закладу, закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, військового інституту як підрозділу закладу вищої освіти і навчається з метою здобуття вищої освіти за певним ступенем та якій присвоєно військове звання рядового, сержантського і старшинського складу або спеціальне звання рядового, молодшого начальницького складу або таке звання вона мала під час вступу на навчання. Статус курсанта може надаватися окремим категоріям осіб, які навчаються у невійськових закладах вищої освіти, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до **ч. 5 ст. 53** Закону України «Про освіту» залучення здобувачів освіти під час освітнього процесу до виконання робіт чи до участі у заходах, не пов'язаних з реалізацією освітньої програми, забороняється, крім випадків, передбачених рішенням Кабінету Міністрів України.

Залучення курсантів вищих навчальних закладів системи МВС до спільного несення служби з прикордонною службою потребує відповідного рішення Кабінету Міністрів України.

Сьогодні рішення про залучення курсантів приймається на підставі та в порядку ієрархічного підпорядкування за такими нормативно-правовими актами та розпорядчими документами:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1078-р від 02.12.2022 «Про додаткові заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку під час дії воєнного стану».

2. Наказ МВС України № 740 від 15.11.2022 «Про затвердження Порядку організації взаємодії Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму».

¹ Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

² Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

3. Відповідний наказ Міністра МВС України на підставі п. 9 та п. 11 «Положення про Міністерство внутрішніх справ України», затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 878 від 28.10.2015.

4. Відповідний наказ керівника вищого навчального закладу зі специфічними умовами навчання системи МВС.

Одним із ключових складових сектору безпеки і оборони України є сили безпеки – правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції щодо забезпечення національної безпеки України³.

Відповідно до **ст. 1 Закону України** Про державну прикордонну службу України⁴ (далі – ЗУ «Про ДПСУ») завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні покладено на Державну прикордонну службу України. Також в районах проведення воєнних (бойових) дій даний обов'язок може здійснюватись відповідним військовим командуванням, а в межах ділянок, де здійснюється прикриття державного кордону України, – органом управління ЗСУ.

Згідно з **ч. 2 ст. 2 Закону України** Про державний кордон України⁵ (далі – ЗУ «Про кордон») захист державного кордону України є невід'ємною частиною загальнодержавної системи забезпечення національної безпеки і полягає у скоординованій діяльності військових формувань та правоохоронних органів держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. Ця діяльність провадиться в межах наданих їм повноважень шляхом вжиття комплексу політичних, організаційно-правових, дипломатичних, економічних, військових, прикордонних, імміграційних, розвідувальних, контррозвідувальних, оперативно-розшукових, природоохоронних, санітарно-карантинних, екологічних, технічних та інших заходів.

У системі взаємодії поліцейських та прикордонної служби під час дії правового режиму воєнного стану відповідно до **ч. 1 ст. 23 Закону України** Про Національну поліцію⁶ (далі – ЗУ «Про НП») межі повноважень Національної поліції в контрольованому прикордонному районі визначені:

³ Покайчук В. Я. Сутність і співвідношення понять «сили безпеки» та «сили охорони правопорядку». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 47-53. URL : https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/s4_ua_re/9.pdf.

⁴ Про державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>.

⁵ Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1997 р. № 1777-XII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>.

⁶ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

1. **п. 24** – бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості;

2. **п. 34** – здійснює у взаємодії зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями;

3. **п. 35** – сприяє Державній прикордонній службі України у виявленні каналів незаконного перетинання державного кордону, переміщення зброї, боєприпасів, вибухових речовин та разом із відповідними правоохоронними органами ліквідує такі канали.

Наказ МВС № 740 від 15.11.2022⁷ «Про затвердження Порядку організації взаємодії Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму» визначено механізм організації взаємодії Держприкордонслужби та Національної поліції України під час забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму в умовах виникнення порушень публічної безпеки і порядку, прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави з метою запобігання протиправній діяльності в прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах та припинення такої діяльності.

Відповідно до **п. 2 цього Порядку** сили і засоби Держприкордонслужби та Національної поліції України використовуються з метою:

1) припинення порушень публічної безпеки і порядку, прав і свобод людини, а також суспільства і держави в прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах, що здійснюються:

– у вигляді зборів, мітингів, вуличних походів, що відбуваються з порушенням установленого порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, погроз особовому складу правоохоронних органів і громадянам, а також блокування підрозділів Держприкордонслужби, під'їзних шляхів до пунктів пропуску через державний кордон України та до контрольних пунктів в'їзду-виїзду, місць несення служби прикордонних нарядів;

⁷ Про затвердження Порядку організації взаємодії Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму: наказ МВС України від 15.11.2022 р. № 740. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1502-22#Text>.

– шляхом спроб переміщення чи руйнування прикордонних знаків та інших об'єктів прикордонної інфраструктури;

2) належного реагування на протиправні дії та їх недопущення в разі:

– виявлення спроб в'їзду в Україну та виїзду з неї осіб, які можуть бути причетні до терористичної діяльності або не мають законних підстав для в'їзду в Україну та виїзду з неї;

– виявлення спроб незаконного переміщення через державний кордон в Україну зброї, боєприпасів, вибухових і радіоактивних речовин та інших предметів, що можуть бути використані як засоби вчинення терористичних актів, іншої протиправної діяльності в Україні;

– отримання інформації щодо масового прибуття нелегальних мігрантів із метою подальшого переправлення через державний кордон України;

– інших порушень режиму державного кордону та прикордонного режиму в прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах, що становлять загрозу публічній безпеці і порядку.

Відповідно до **п. 9 цього Порядку** однією з основних форм взаємодії Держприкордонслужби та Національної поліції України є проведення спільних операцій та інших заходів, спільне місце несення служби прикордонних нарядів органів (підрозділів) охорони державного кордону та нарядів органів (підрозділів) Національної поліції України.

Відповідно до **п. 11 цього Порядку** у разі потреби залучення додаткових сил і засобів, у тому числі з інших регіонів, від Адміністрації Держприкордонслужби до центрального органу управління Національної поліції України надсилається запит, у якому наводиться обґрунтування збільшення чисельності сил і засобів та вказується підстава (мета) залучення сил і засобів органів (підрозділів) Національної поліції України, час та район проведення спільних заходів, уточнюється обсяг завдань.

Основний контроль та координацію здійснення оперативно-службової діяльності зведених нарядів в такому випадку буде покладено на структурні підрозділи Державної прикордонної служби України – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, територіальні органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, органи охорони державного кордону та інші органи.

Відповідно до **ст. 10 ЗУ «Про ДПСУ», ПРИКОРДОННИЙ ЗАГІН** є основною оперативно-службовою ланкою Державної прикордонної служби України, на яку покладаються охорона певної ділянки державного кордону самостійно чи у взаємодії з іншими органами охорони державного кордону та Морською охороною, забезпечення дотримання режиму державного кордону і прикордонного режиму, здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України та до тимчасово окупованої території і з неї осіб, транспортних засобів, вантажів,

охорона та захист пунктів пропуску через державний кордон України, припинення у взаємодії з відповідними військовими частинами та підрозділами Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, відповідними правоохоронними органами збройних та інших провокацій на державному кордоні України.

До складу прикордонного загону можуть входити:

- прикордонні комендатури;
- відділи прикордонної служби;
- прикордонні застави;
- контрольно-пропускні пункти;
- відділення прикордонного контролю;
- відділення інспекторів прикордонної служби та інші підрозділи.

При підготовці та залученні до служби згідно із прикордонним розрахунком оперативно-черговою службою органів охорони державного кордону повинен бути здійснений відповідний контроль обізнаності та розуміння поставлених завдань перед зведеними нарядами. Старшим такого наряду визначається найбільш підготовлений військовослужбовець (працівник) ДПСУ.

2. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТРОЛЬОВАНОМУ ПРИКОРДОННОМУ РАЙОНІ ТА ПРИКОРДОННІЙ СМУЗІ

Пам'ятаємо вимоги Конституції України:

***Стаття 68.** Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей.*

Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності⁸.

***Стаття 117.** Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання.*

Акти Кабінету Міністрів України підписує Прем'єр-міністр України.

Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади підлягають реєстрації в порядку, встановленому законом.

Під час несення служби в контрольованому прикордонному районі курсантам та поліцейським потрібно розуміти визначення території розмежування контрольованого прикордонного району та прикордонної смуги.

Відповідно до **постанови КМУ № 1147 від 27.07.1998 «Про прикордонний режим»⁹** (далі – Постанова № 1147), яка затверджує «Положення про прикордонний режим» (далі – Положення № 1147), постановлено:

1. Установити вздовж державного кордону на його сухопутних ділянках і вздовж берегів прикордонних річок, озер та інших водойм **прикордонну смугу завширшки 5 кілометрів від лінії державного кордону**, де встановлюється прикордонний режим, але не менше від ширини смуги місцевості, що розташована в межах від лінії державного кордону до лінії прикордонних інженерних споруд.

2. Установити, що встановлення прикордонного режиму в межах територій міст і районів, на території яких установлюються контрольовані прикордонні райони, здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням Адміністрації Державної прикордонної служби, узгодженим з Міністерством

⁸ Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

⁹ Про прикордонний режим: постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. № 1147. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-98-%D0%BF#Text>.

внутрішніх справ, Міністерством юстиції, Службою безпеки та Державною митною службою.

2-1. Установити спеціальний прикордонний режим та заборонити вільний в'їзд, перебування, проживання, пересування осіб і провадження робіт, що не пов'язані з обороною чи охороною державного кордону, в межах земельних ділянок **шириною 30-50 метрів уздовж лінії державного кордону** на суші, по берегу української частини прикордонної річки, озера або іншої водойми, а **вздовж лінії державного кордону України з Російською Федерацією і Республікою Білорусь – шириною до 2 кілометрів**, які надано в постійне користування військовим частинам Державної прикордонної служби для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій.

Контроль за дотриманням спеціального прикордонного режиму покласти на Державну прикордонну службу.

Відповідно до **п. 2 Положення № 1147** визначено:

1. Документ, що посвідчує особу:

– **для громадян України** – паспорт громадянина України, паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний паспорт, службовий паспорт, посвідчення особи моряка, службове посвідчення, посвідчення водія чи інший виданий державним органом документ, який має такі обов'язкові реквізити, як прізвище, ім'я, по батькові, фотокартку, підпис відповідальної посадової особи, відбиток печатки або штампу установи, яка видала документ, дату видачі;

– **для іноземців та осіб без громадянства** – паспортний документ іноземця, посвідка на постійне проживання, посвідка на тимчасове проживання, посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон.

2. Контрольований прикордонний район – це ділянка місцевості, яка визначена, як правило, у межах території району, міста, селища та села, прилеглої до державного кордону або до узбережжя моря, що охороняється органами Державної прикордонної служби, а також у межах територіального моря, внутрішніх вод, частини вод прикордонних річок, озер та інших водойм і розташованих у цих водах островів.

3. Прикордонна смуга – ділянка місцевості, яка встановлюється безпосередньо вздовж державного кордону на його сухопутних ділянках або вздовж берегів прикордонних річок, озер та інших водойм, завширшки 5 кілометрів від лінії державного кордону, але не може бути меншою від ширини смуги місцевості, що розташована в межах від лінії державного кордону до лінії прикордонних інженерних споруд.

Згідно з **п. 4 Положення № 1147 нормативно-правові акти МВС з питань прикордонного режиму**, видані в межах його повноважень та зареєстровані в установленому порядку, є **обов'язковими для виконання**

центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, юридичними і фізичними особами.

Відповідно до **п. 5 Положення № 1147** контроль за додержанням прикордонного режиму у прикордонній смузі та контрольованому прикордонному районі здійснює Державна прикордонна служба у взаємодії з органами Національної поліції.

У необхідних випадках Державна прикордонна служба **може запроваджувати додаткові тимчасові обмеження** на в'їзд і провадження робіт у прикордонній смузі та контрольованому прикордонному районі, які встановлюються наказом начальника органу охорони державного кордону, погодженим з місцевими державними адміністраціями, міськими радами міст обласного значення, територіальними органами Національної поліції, ДМС та регіональними органами СБУ.

Відповідно до **п. 6 Положення № 1147** особи, **винні у порушенні прикордонного режиму, несуть адміністративну або іншу відповідальність** згідно із законодавством.

3. ПОРЯДОК В'ЇЗДУ, ПЕРЕБУВАННЯ, ПРОЖИВАННЯ, ПЕРЕСУВАННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ОСІБ У ПРИКОРДОННІЙ СМУЗІ ТА КОНТРОЛЬОВАНОМУ ПРИКОРДОННОМУ РАЙОНІ

Відповідно до п. 7. Положення № 1147 громадяни України, іноземці та особи без громадянства в'їжджають, перебувають, проживають, проваджують роботи і пропускаються у прикордонну смугу з **дозволу відповідного органу** Державної прикордонної служби, який безпосередньо виконує завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону у визначеній зоні відповідальності, за наявності документів, що посвідчують їх особу.

Згідно з П. 8 Положення № 1147 громадяни України, іноземці та особи без громадянства в'їжджають у контрольований прикордонний район, перебувають, проживають або пересуваються в його межах **на підставі документів, що посвідчують їх особу.**

П. 9. Положення № 1147 в'їзд і перебування у місцевості, яка знаходиться між державним кордоном і лінією прикордонних інженерних споруд, громадян України та інших осіб допускається як виняток у порядку, який встановлюється МВС.

П. 10. Положення № 1147 **особи**, зазначені у пунктах 7 та 8 цього Положення, на вимогу уповноважених осіб Державної прикордонної служби та органів Національної поліції, а також членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону **зобов'язані пред'являти відповідні документи, передбачені цими пунктами.**

П. 11. Положення № 1147 з метою виявлення порушень законодавства з прикордонних питань, виконання завдань, пов'язаних з боротьбою з організованою злочинністю та незаконною міграцією у межах прикордонної смуги і контрольованого прикордонного району, **уповноважені особи** Державної прикордонної служби та органів Національної поліції, а також члени громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону **мають право** відповідно до Законів України «Про Державну прикордонну службу України» та «Про дорожній рух» **у разі потреби зупиняти та оглядати транспортні засоби.**

Зупинка транспортного засобу здійснюється:

– уповноваженими особами органів Національної поліції – у встановленому порядку;

– уповноваженими особами Державної прикордонної служби, а також членами громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону: наземного – **із застосуванням диска з червоним світлоповертачем або рукою, що вказує на цей транспортний засіб;** водного – сигналами відповідно до Міжнародного зводу сигналів (лоції

Чорного та Азовського морів на води України) або місцевих правил плавання для малих, спортивних суден і водних мотоциклів та використання засобів для розваг на воді.

Водій (капітан, судноводій) повинен зупинити транспортний засіб у місці, на яке йому буде вказано, з дотриманням правил зупинки, а також:

– **подати для перевірки документи, що посвідчують особу водія (капітана, судноводія) і пасажирів (членів екіпажу), та реєстраційний документ на транспортний засіб (для транспортних засобів Збройних Сил – технічний талон);**

– **дати можливість оглянути транспортний засіб і перевірити номери його агрегатів.**

П. 12. Положення № 1147 капітанам (судноводіям) морських суден, суден внутрішнього плавання, малих, спортивних суден, інших плавзасобів, командирам повітряних суден, начальникам поїздів і провідникам вагонів, старшим стюардам і стюардам, водіям транспортних засобів забороняється підвозити у контрольований прикордонний район та прикордонну смугу і вивозити з них осіб, які не мають відповідних документів.

П. 13. Положення № 1147 У межах прикордонної смуги з дотриманням вимог законодавства про дорожній рух встановлюються дорожні знаки «Початок прикордонної смуги», «Кінець прикордонної смуги», у межах контрольованого прикордонного району – «Початок контрольованого прикордонного району», «Кінець контрольованого прикордонного району», а на дорогах, які безпосередньо простягаються до державного кордону (за винятком доріг до встановлених пунктів пропуску через державний кордон), встановлюється знак «В'їзд заборонено».

Обладнання доріг і вулиць зазначеними дорожніми знаками та їх утримання провадиться власниками доріг і вулиць або уповноваженими ними органами у сфері дорожнього руху, а контроль за експлуатацією цих дорожніх знаків здійснюється органами Національної поліції.

З метою запобігання випадкам незаконного перетинання державного кордону громадянами України, іноземцями та особами без громадянства під час їх пересування в межах прикордонної смуги Державна прикордонна служба може встановлювати інформаційно-попереджувальні таблички «УВАГА! Державний кордон України. Прохід заборонено» в порядку, що встановлюється МВС.

4. ВИМОГИ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ¹⁰ НА КОНТРОЛЬНО-ПРОПУСКНИХ ПОСТАХ І ПУНКТАХ КОНТРОЛЮ

2.1. Водій механічного транспортного засобу повинен мати при собі:

а) **посвідчення водія** на право керування транспортним засобом відповідної категорії;

б) **реєстраційний документ на транспортний засіб** (для транспортних засобів Збройних Сил, Національної гвардії, Держприкордонслужби, Держспецтрансслужби, Держспецзв'язку, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, Національної поліції, Служби безпеки, Управління державної охорони – **технічний талон**);

в) у разі встановлення на транспортних засобах пробліскових маячків та (або) спеціальних звукових сигнальних пристроїв – дозвіл, виданий уповноваженим органом МВС, а у разі встановлення пробліскового маячка оранжевого кольору на великогабаритних та великовагових транспортних засобах – дозвіл, виданий уповноваженим підрозділом Національної поліції, крім випадків встановлення пробліскових маячків оранжевого кольору на сільськогосподарській техніці, ширина якої перевищує 2,6 м, на механічних транспортних засобах дорожньо-експлуатаційної служби, на транспортних засобах спеціального, спеціалізованого призначення та на транспортних засобах із розпізнавальним знаком «Діти»;

г) **на маршрутних транспортних засобах – схему маршруту та розклад руху**; на великовагових і великогабаритних транспортних засобах та транспортних засобах, що здійснюють дорожнє перевезення небезпечних вантажів, – документацію відповідно до вимог, встановлених Законами України «Про автомобільний транспорт», «Про дорожній рух» та «Про перевезення небезпечних вантажів» (далі – спеціальні правила);

д) чинний страховий поліс (договір) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (на електронному або паперовому носії), відомості про який підтверджується інформацією, що міститься в Єдиній централізованій базі даних щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, або страховий сертифікат «Зелена картка» (на електронному або паперовому носії),

виданий іноземним страховиком відповідно до правил міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка»;

е) у разі встановлення на транспортному засобі розпізнавального знака «Водій з інвалідністю» – документ, що підтверджує інвалідність водія

¹⁰ Про Правила дорожнього руху : постанова Кабінету міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text/>.

або пасажира (крім водіїв з явними ознаками інвалідності або водіїв, які перевозять пасажирів з явними ознаками інвалідності).

2.4³. На ділянках доріг у межах прикордонної смуги та контрольованого прикордонного району на вимогу уповноваженої особи Держприкордонслужби водій повинен зупинитися з дотриманням вимог цих правил, а також:

а) пред'явити для перевірки документи, зазначені в підпункті «б» пункту 2.1;

б) дати можливість оглянути транспортний засіб і перевірити номери його агрегатів.

ДОРОЖНІ ЗНАКИ, ЯКИМИ ОБЛАШТОВУЮТЬСЯ ПОСТИ

						
1.4.1	1.4.2	1.4.3	1.4.4	1.4.5	1.4.6	1.4.7

Напрямок повороту

		
1.5.1	1.5.2	1.5.3

Звуження дороги

ЗНАКИ ПРІОРИТЕТУ

					
2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6
Дати дорогу	Проїзд без зупинки заборонено	Головна дорога	Кінець головної дороги	Перевага зустрічного руху	Перевага перед зустрічним рухом

2.1. »Дати дорогу». Водій повинен дати дорогу транспортним засобам, що під'їжджають до нерегульованого перехрестя по головній дорозі, а за наявності таблички 7.8 () – транспортним засобам, що рухаються по головній дорозі.

2.2. »Проїзд без зупинки заборонено». Забороняється проїзд без зупинки перед розміткою 1.12 (стоп-лінія), а у разі, коли вона відсутня, перед знаком. Необхідно дати дорогу транспортним засобам, що рухаються дорогою, яка перетинається, а за наявності таблички 7.8 () – транспортним засобам, що рухаються головною дорогою, а також праворуч рівнозначною дорогою.

2.3. «Головна дорога». Надається право першочергового проїзду нерегульованих перехресть.

2.4. «Кінець головної дороги». Скасовується право першочергового проїзду нерегульованих перехресть.

2.5. «Перевага зустрічного руху». Забороняється в'їзд на вузьку ділянку дороги, якщо це може утруднити зустрічний рух. Водій повинен дати дорогу зустрічним транспортним засобам, що розташовані на вузькій ділянці.

2.6. «Перевага перед зустрічним рухом». Вузька ділянка дороги, під час руху якою водій має перевагу стосовно зустрічних транспортних засобів.

Знаки 2.1-2.3, 2.5 і 2.6 встановлюються безпосередньо перед перехрестям або вузькою ділянкою дороги, крім того, знак 2.3 – на початку, а знак 2.4 –

в кінці головної дороги. Знак 2.3 з табличкою 7.8 () обов'язково повторюється перед перехрестям, на якому головна дорога змінює свій напрямок.

Поза населеними пунктами на дорогах з твердим покриттям знак 2.1 повторюється з додатковою табличкою 7.1.1 ()

Якщо безпосередньо перед перехрестям встановлено знак 2.2, йому повинен передувати знак 2.1 з додатковою табличкою 7.1.2 ()

Якщо знак 2.2 встановлений перед залізничним переїздом, що не охороняється та не обладнаний світлофорною сигналізацією, водій повинен зупинитися перед стоп-лінією, а за її відсутності – перед цим знаком.

		
3.29	3.40	3.41
Обмеження максимальної швидкості	Митниця	Контроль

3.29. «Обмеження максимальної швидкості». Забороняється рух із швидкістю, що перевищує зазначену на знаку.

3.40. «Митниця». Забороняється проїзд без зупинки біля митниці.

3.41. «Контроль». Забороняється проїзд без зупинки перед контрольними пунктами (дорожня станція патрульної поліції, карантинний пост, прикордонна зона, закрита територія, пункт оплати проїзду на платних дорогах тощо).

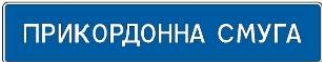
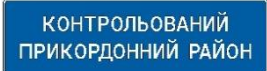
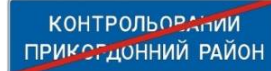
Застосовується лише за умови обов'язкового поетапного обмеження швидкості руху шляхом попереднього встановлення необхідної кількості знаків 3.29 та (або) 3.31 згідно з вимогами пункту 12.10 цих Правил.

		
5.5	5.6	5.69
Дорога з одностороннім рухом	Кінець дороги з одностороннім рухом	Місце зупинки

5.5. «Дорога з одностороннім рухом». Дорога або відокремлена проїзна частина, по якій рух транспортних засобів за всією шириною здійснюється лише в одному напрямку.

5.6. «Кінець дороги з одностороннім рухом».

5.69. «Місце зупинки». Місце зупинки транспортних засобів під час заборонного сигналу світлофора (регулювальника) чи перед залізничними переїздами, рух через які регулюється світлофорами.

	
5.84	5.85
Початок прикордонної смуги	Кінець прикордонної смуги
	
5.86	5.87
Початок контрольованого прикордонного району	Кінець контрольованого прикордонного району

5.84. «Початок прикордонної смуги». В'їзд на територію, де діють особливі умови дорожнього руху, передбачені пунктом 2.4³ цих Правил.

5.85. «Кінець прикордонної смуги».

Знаки 5.84 і 5.85 встановлюються на фактичній межі території територіальної громади, прилеглої до державного кордону або до берегів прикордонних річок, озер та інших водойм.

5.86. «Початок контрольованого прикордонного району». В'їзд на територію, де діють особливі умови дорожнього руху, передбачені пунктом 2.4³ цих Правил.

5.87. «Кінець контрольованого прикордонного району». Виїзд з території, де діють особливі умови дорожнього руху, передбачені пунктом 2.4³ цих Правил.

Знаки 5.86 і 5.87 установлюють на фактичній межі території району, міста, прилеглої, як правило, до державного кордону або до узбережжя моря, що охороняються органами Держприкордонслужби.

Вимоги Закону України «Про дорожній рух»¹¹:

Стаття 16. Основні права та обов'язки водія транспортного засобу
Водій має право:

¹¹ Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-ХІІ. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>.

- керувати транспортним засобом і перевозити пасажирів або вантажі на дорогах, вулицях та в інших місцях, де рух транспорту не заборонено у встановленому порядку;
- довіряти у встановленому порядку право користування і розпорядження приватним транспортним засобом іншій особі, яка має відповідне право на керування;
- знати причину зупинки транспортного засобу посадовою особою державного органу, яка здійснює нагляд за дорожнім рухом, а також прізвище і посаду цієї особи;
- відступати від вимог цього розділу Закону в умовах дії непереборної сили або коли іншими засобами неможливо запобігти власній загибелі чи каліцтву громадян;
- на відшкодування витрат у разі надання транспортного засобу поліцейським та працівникам охорони здоров'я у випадках, передбачених цим Законом;
- на відшкодування збитків, завданих внаслідок невідповідності стану автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів вимогам безпеки руху;
- одержувати необхідну допомогу від посадових осіб, організацій, що беруть участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху.

Водій зобов'язаний:

- **мати при собі** посвідчення водія, реєстраційний документ на транспортний засіб (у разі найму (оренди)/лізингу транспортного засобу замість реєстраційного документа на транспортний засіб водій може мати при собі та пред'являти його копію, вірність якої засвідчено нотаріально, разом з оригіналом або копією договору про найм (оренду)/лізинг транспортного засобу, вірність якої засвідчено нотаріально), а у випадках, передбачених законодавством, – поліс обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страховий сертифікат «Зелена картка»), пред'явити у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в посвідченні водія, реєстраційному документі на транспортний засіб, або пред'явити електронне посвідчення водія та електронне свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, чинний внутрішній електронний договір зазначеного виду обов'язкового страхування у візуальній формі страхового поліса (на електронному або паперовому носії, або відображення інформації про його наявність в електронному свідоцтві про реєстрацію транспортного засобу), а також інші документи, передбачені законодавством;
- **виконувати передбачені законом вимоги поліцейського**, а водії військових транспортних засобів – поліцейського або посадових осіб військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, що даються в межах їх

компетенції, передбаченої чинним законодавством, Правилами дорожнього руху та іншими нормативними актами. У випадку подання сигналу про зупинку водій зобов'язаний:

а) зупинити транспортний засіб з дотриманням вимог Правил дорожнього руху;

б) тримати руки в полі зору поліцейського або посадових осіб військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України і не виходити з транспортного засобу без дозволу;

– на вимогу поліцейського, а водії військових транспортних засобів – поліцейського або посадових осіб військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України пред'явити у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в посвідченні водія відповідної категорії, реєстраційний документ на транспортний засіб, а у випадках, передбачених законодавством, – поліс обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страховий сертифікат «Зелена картка») або пред'явити електронне посвідчення водія та електронне свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, чинний внутрішній електронний договір зазначеного виду обов'язкового страхування у візуальній формі страхового поліса (на паперовому чи електронному носії або відображення інформації про його наявність в електронному свідоцтві про реєстрацію транспортного засобу), інші документи, що визначені законодавством;

– вживати всіх можливих заходів до забезпечення безпечних умов для пересування найбільш уразливих учасників дорожнього руху – дітей, осіб з інвалідністю, велосипедистів і людей похилого віку;

– не допускати випадків керування транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також не передавати керування транспортним засобом особі, яка перебуває в такому стані або під впливом таких препаратів;

– не допускати випадків керування транспортним засобом, щодо якого порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме: порушено строки його тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту; транспортний засіб використовується для підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні; транспортний засіб передано у володіння, користування або розпорядження особі, яка не ввозила його на митну територію України або не поміщувала в митний режим транзиту;

– перевірити перед вирушенням у дорогу технічний стан транспортного засобу та стежити за ним у дорозі;

– своєчасно подавати транспортний засіб, що підлягає обов'язковому технічному контролю, на такий контроль;

- під час руху на автомобілі, обладнаному ременями безпеки, бути пристебнутим, а на мотоциклі – в застібнутому мотошоломі;
- надавати переважне право для проїзду транспортним засобам із включеними синіми або червоними проблисковими маячками та спеціальними звуковими сигналами;
- надавати переважне право руху пішоходу, який знаходиться на пішохідній доріжці (зебрі). У цьому разі водій зобов'язаний надати можливість пішоходу безпечно перейти дорогу, вулицю;
- вживати заходів щодо збереження чистоти автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів та смуги відчуження, у тому числі з боку пасажирів;
- оплачувати вартість послуг з користування майданчиком для платного паркування транспортного засобу.

Надавати транспортний засіб:

- а) поліцейським та працівникам охорони здоров'я для доставки у найближчий медичний заклад осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, а водії військових транспортних засобів також і посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України;
- б) поліцейським, а водії військових транспортних засобів також і посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України для виконання непередбачених і невідкладних службових обов'язків по затриманню правопорушників. При цьому водій має право на відшкодування збитків згідно з чинним законодавством.

Стаття 18. Основні обов'язки та права пасажирів

Пасажир, тобто особа, яка користується транспортним засобом, але не причетна до керування ним, **зобов'язаний**:

- здійснювати посадку в транспортний засіб лише із спеціального майданчика, а в разі його відсутності – з тротуару чи узбіччя;
- здійснювати посадку і висадку лише після повного припинення руху транспортного засобу;
- не відволікати увагу водія від керування транспортним засобом;
- під час руху на автомобілі, обладнаному ременями безпеки, бути пристебнутим, а на мотоциклі – в застібнутому мотошоломі;
- **під час зупинки транспортного засобу на вимогу поліцейського знаходитися на своєму місці до відповідного розпорядження або вимоги поліцейського;**
- **на вимогу поліцейського вийти з транспортного засобу.**

Пасажир при користуванні транспортним засобом має право на:

- безпечне перевезення себе і багажу;
- відшкодування заподіяних збитків;
- своєчасну і точну інформацію про умови і порядок руху.

5. ВЗАЄМОДІЯ З ПРАЦІВНИКАМИ ТЦК ТА СП ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ¹²

У ч. 2 ст. 65 Конституції України йдеться про те, що: «Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України. Громадяни відбувають військову службу відповідно до закону». Саме забезпечення виконання мобілізаційної політики зазнало суттєвих змін з початку повномасштабного вторгнення російських загарбників. Відповідальним органом за мобілізаційні процеси на сьогодні є ТЦК та СП.

Згідно з п. 1 Постанови¹³ КМУ № 154 від 23 лютого 2022 «Про затвердження Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки» (далі – Положення № 154), ТЦК та СП є органами військового управління, що забезпечують виконання законодавства з питань військового обов'язку і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Відповідно до п. 8 цього Положення визначено основні завдання цього органу, серед яких основними є: виконання законодавства з питань військового обов'язку і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації, керівництво військовим обліком призовників, військовозобов'язаних та резервістів на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, здійснення контролю за його станом, забезпечення в межах своїх повноважень адміністрування та ведення Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів (далі – Реєстр), проведення заходів з приписки громадян до призовних дільниць, призову громадян на військову службу, проведення відбору кандидатів для прийняття на військову службу за контрактом, участь у відборі громадян для проходження служби у військовому резерві Збройних Сил, підготовка та проведення в особливий період мобілізації людських і транспортних ресурсів, забезпечення організації соціального і правового захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори до Збройних Сил (далі – збори), ветеранів війни та військової служби, пенсіонерів з числа військовослужбовців Збройних Сил (далі – пенсіонери) та членів їх сімей,

¹² Тимофєєв В. П., Тінін Д. Г., Завістовський О. Д. Деякі проблемні питання правомірності та неупередженості дій співробітників ТЦК та СП при сприянні поліцейських проведенню дій мобілізаційного характеру. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. № 86(1). С. 282-288.

¹³ Про затвердження Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 р. № 154. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-2022-п#Text>.

участь у військово-патріотичному вихованні громадян, здійснення інших заходів з питань оборони відповідно до законодавства.

Додатково потрібно зазначити, що згідно з **п. 9** Положення визначено повноваження ТЦК та СП, серед яких для проведення мобілізації вони:

- **п.п. 13** – здійснюють фото- і відеофіксацію процесу пред'явлення та перевірки документів із застосуванням технічних приладів та засобів фото- та відеофіксації, а також можуть використовувати технічні прилади, засоби та спеціалізоване програмне забезпечення з доступом до Реєстру (крім співробітників СБУ та розвідувальних органів України, військовозобов'язаних та резервістів, які перебувають у них на військовому обліку);

- **п.п. 36** – звертаються до Національної поліції або її територіальних підрозділів щодо надання відомостей стосовно призовників про притягнення до кримінальної відповідальності, відсутність (наявність) судимості;

- **п.п. 37** – звертаються в установленому законом порядку до органів Національної поліції щодо доставлення до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені статтями 210, 210⁻¹ КУпАП;

- **п.п. 38** – розглядають справи (цілодобово під час проведення мобілізації та/або у період воєнного стану) про адміністративні правопорушення та накладають адміністративні стягнення відповідно та з дотриманням КУпАП.

Відповідно до **п. 9⁻¹** Положення № 154 ТЦК та СП мають право на здійснення (у період проведення мобілізації (крім цільової) заходів з перевірки військово-облікових документів громадян чоловічої статі віком від 18 до 60 років.

Принципи функціонування ТЦК та СП, як і будь-якого державного органу, ґрунтуються на прозорості та законності. Усі дії повинні бути чітко регламентовані законодавством, їхня діяльність має бути відкритою для контролю з боку держави та громадських організацій.

Однією з ключових функцій держави є забезпечення виконання військового обов'язку громадянами відповідно до законодавства, зокрема у випадках мобілізації або під час введення в дію правового режиму воєнного стану. Процедура перевірки облікових документів та вручення повісток має ґрунтуватися на принципах правової визначеності, обґрунтованості та поваги до прав громадян. Перевірка документів повинна здійснюватися лише уповноваженими органами (поліція, ТЦК та СП) і виключно на законних підставах.

Відповідно до п. 25 Порядку¹⁴ проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період (далі – Порядок № 560) громадяни чоловічої статі віком від 18 до 60 років зобов'язані мати при собі військово-обліковий документ (військово-обліковий документ в електронній формі) та пред'являти його за вимогою уповноваженого представника територіального центру комплектування та соціальної підтримки або поліцейського, а також представника Держприкордонслужби у прикордонній смузі, контрольованому прикордонному районі та на пунктах пропуску через державний кордон України. Вказаний обов'язок громадян також закріплено в ч. 6 ст. 22 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»¹⁵.

Отже, відповідно до п. 49 Порядку № 560 у період проведення мобілізації (крім цільової) військово-обліковий документ (військово-обліковий документ в електронній формі) разом з документом, що посвідчує особу, **мають право вимагати:**

- уповноважені представники територіального центру комплектування та соціальної підтримки;
- поліцейські;
- представники Держприкордонслужби.

Водночас відповідно до п. 51 Порядку № 560 **перевірка військово-облікового документа може здійснюватися:**

- у прикордонній смузі, контрольованому прикордонному районі та на пунктах пропуску через державний кордон України – представниками органів охорони державного кордону або їх структурних підрозділів Держприкордонслужби;
- за місцем проживання, роботи, навчання, у громадських місцях, громадських будинках та спорудах, місцях масового скупчення людей, на пунктах пропуску (блок-постах) – уповноваженими представниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки або поліцейськими.

Відповідно до п. 54 Порядку № 560 під час перевірки військово-облікового документа:

- уповноважений представник ТЦК та СП зобов'язаний назвати своє ПІБ, посаду, а також пред'явити посвідчення особи, уповноваженої вручати

¹⁴ Порядок проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період : постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2024 р. № 560. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/kp240560?an=142>.

¹⁵ Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-ХІІ. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#n398>.

повістки, разом з паспортом громадянина (посвідченням офіцера, військовим квитком);

– поліцейські та представники органів охорони державного кордону або їх структурних підрозділів Держприкордонслужби відрекомендовуються у порядку, визначеному наказами керівників Національної поліції та Держприкордонслужби відповідно.

Окрім цього, відповідно до **ч. 2 ст. 32** ЗУ «Про НП» у період дії воєнного стану та/або під час мобілізації (крім цільової) поліцейський має право вимагати в особи чоловічої статі віком від 18 до 60 років пред'явлення нею військово-облікового документа разом з документом, що посвідчує особу, у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в документах.

Необхідно зазначити, що у поліції відсутня законодавча норма з викладення повноважень щодо вручення повістки, а повістки мають право вручати представники ТЦК та СП, представники структурних підрозділів районних, міських держадміністрацій, представники підприємств, установ, організацій – на території підприємств (установ, організацій) та в місцях виконання працівниками робіт (обов'язків).

6. ТАКТИКА КОМУНІКАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО¹⁶ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Активне слухання включає здатність чути та розуміти те, що кажуть оточуючі. Активне слухання допомагає почути сигнали небезпеки з боку суб'єктів, коли ситуація все ще знаходиться на вербальній стадії, що дозволяє вжити адекватних заходів до того, як ситуація вийде з-під контролю.

Вербальний самозахист. Забезпечення дотримання співрозмовником вимог і правил та вирішення конфліктних ситуацій за допомогою комунікації.

Способи деескалації ситуації при взаємодії з «проблемними» людьми:

- Розмовляйте спокійним голосом.
- Проявляйте турботу.
- Запитуйте: «Чим я можу вам допомогти?»
- Розташовуйтеся так, щоб вони почували себе комфортно та не відчували загрози.

Етапи спостереження:

1. Уважно дивитись на поведінку, зовнішність та оточення.
2. Оцінити емоціональний та психологічний стан співбесідника.
3. Прийняти рішення, чи є ситуація нормальною чи ненормальною.
4. Прийняти рішення, чи вказує ситуація на наявність проблем або на можливість їх виникнення.

Завдання комунікації:

- Вміти контролювати ситуацію і людей без ескалації конфлікту.
- Досягати максимальної ефективності у спілкуванні з мінімальним ризиком для поліцейського.

Зоровий контакт:

Нормальний впевнений погляд:

- демонструє впевненість та контроль;
- показує суб'єкту, що ви не боїтесь;
- підкріплює ваші слова;
- несе повідомлення «Я розберусь, що тут відбувається».

Інтенсивність голосу:

- гучність;
- емоції;
- тон голосу.

¹⁶ Покайчук В. Я., Поливанюк В. Д., Миронюк С. А. та ін. Довідник (словник термінів) з тактичної підготовки. Дніпро : ДДУВС, 2021. 100 с. URL : <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/7370>.

Критерії правильного розташування:

- Дистанція. Повинна дозволяти залишатися в безпеці та бачити і чути те, що відбувається.
- Обличчям до ситуації. Для найбільш ефективного огляду.
- Прямий погляд. Щоб правильно розуміти, що відбувається, та справляти позитивне враження з психологічної точки зору.

Навички комунікації:

- приймати запитання;
- ставити запитання;
- реагування на поведінку.

Настрій суб'єкта комунікації:

Три рівня настрою:

- позитивний;
- негативний;
- нейтральний.

Основи комунікації:**Основні навички (оцінка ситуації):**

- розташування в просторі співбесідника;
- вербальна комунікація.

Додаткові навички (комунікація з суб'єктами):

- реагувати на суб'єктів;
- ставити запитання.

Реагування на поведінку:

- відповідати на запитання;
- ставити запитання;
- реагувати відповідно (співчувати, посміхатися, підбадьорювати тощо).

Основні критерії оцінки ситуації:

- розташування у просторі (допомагає бачити і чути те, що відбувається);
- поза (показує впевненість та увагу до ситуації);
- спостерігати (допомагає робити висновки на основі зовнішнього вигляду, поведінки та сигналів внутрішнього стану);
- слухати (допомагає помічати ключові слова та настрої).

Поза для комунікації. Правильна поза означає тримати своє тіло таким чином, щоб воно демонструвало силу, впевненість, зацікавленість та контроль.

Основа правильної пози:

- стояти прямо;
- усунути відволікаючу поведінку;
- трохи податися вперед.

Приймати запитання – здатність відповідати на запитання запитами суб'єкта справедливим та ефективним чином. Професійні відповіді допомагають будувати довіру та послаблюють напружену обстановку.

Два кроки у процесі обробки запитів:

- перевірити;
- надати обґрунтовану реакцію.

Так, я _____ тому, що _____.

Ні, я _____ тому, що _____.

Я розберусь _____ тому, що _____.

Пам'ятайте! Вміння приймати запити зміцнить ваші відносини з іншими, тому що покаже їм, що ви усвідомлюєте їх потреби.

Головне – слідувати певним крокам, які зроблять ваші реакції ПРОФЕСІЙНИМИ та будуть сприяти співпраці.

Пам'ятайте також: базові потреби затриманих суб'єктів не можна ігнорувати; серйозно ставтесь до запитів з боку інших правоохоронних органів або державних органів.

Проблемною та такою, що може призвести до ескалації конфлікту, є комунікація з:

- особами, що перебувають під впливом (дією) алкоголю чи наркотичних речовин;
- емоційно збудженими особами;
- психічно хворими людьми;
- дітьми.

Реагування на вербальні образи:

Реагування на поведінку означає взяти на себе відповідальність! Адекватна поведінка необхідна, щоб ситуація залишалась безпечною для громадян та для суб'єкта (суб'єктів).

Реагування на вербальні образи.

Не сприймайте вербальні атаки на свій рахунок. Залишайтеся емоційно відстороненим. Тримайте суб'єкта зосередженим на конкретному питанні/проблемі. Не відповідайте вербальною агресією.

Розташування у просторі

Правильне розташування в просторі означає:

- зайняти положення, найкраще з можливих, щоб бачити та чути групи та окремих суб'єктів;
- знайти дистанцію, достатньо віддалену для того, щоб залишатися В БЕЗПЕЦІ, але достатньо близькою для того, щоб бачити і чути те, що відбувається.

Складові активного слухання:

- відповідайте суб'єктам;
- ставте запитання, щоб підтвердити або прояснити деталі;
- демонструйте розуміння та співчуття.

Складові процесу комунікації:

- відправник повідомлення;
- одержувач повідомлення;
- повідомлення – інформація;
- зворотній зв'язок.

Слухати чотири кроки, щоб навчитися ефективно слухати:

1. Утриматись від попередніх суджень та оцінок.
2. Помічати ключові слова або фрази.
3. Визначати інтенсивність того, що було сказано.
4. Розуміти настрій співбесідника.

Спеціальний зоровий контакт:

- з людьми певної культури або членами певних груп (наприклад, японці не дивляться один одному в очі, бо це є ознакою неповаги);
- з занадто емоційними людьми та з тими, в кого пустий нерухомий погляд.

Спостерігати:

Вміння спостерігати – здатність помічати та розуміти, про що говорить зовнішній вигляд, поведінка та оточення суб'єкта. Ретельне спостереження за діями суб'єкта може багато сказати про те, що нам потрібно знати про суб'єкта, його внутрішній стан та його проблеми.

Ставити запитання – здатність управляти суб'єктами, здійснюючи конкретні запити до них. Це вміння покращує шанси на те, що суб'єкти будуть співпрацювати та більш охоче виконувати ваші запити.

Два кроки, коли ми робимо запит:

1. Оцінити відповідь (ситуацію).
2. Відповідні дії.

Я б хотів, щоб ви _____. (М'який формат)

Я хочу, щоб ви _____. (Прямий формат)

Будь ласка, не могли б ви зупинитися _____. (Пом'якшення запиту)

Ваш запит повинен бути конкретним:

- Точно, просто та ясно скажіть, чого ви прагнете.
- Якщо потрібно, встановіть конкретний строк виконання запиту.
- Продовжуйте використовувати навички реагування, щоб комунікація залишалась відкритою.

Управління вербальним спротивом:

- Чи достатньо вербальної комунікації?
- Змініть попередній метод/стиль комунікації.
- Потрібно розуміти, коли необхідно перейти до подальших дій.

7. ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ДО ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поліцейський – громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції. На службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою.

Вимоги до несення служби поліцейського. Поліцейський повинен мати:

- службове посвідчення;
- спеціальний жетон;
- під час несення служби повинен перебувати в однострої відповідно до сезону;
- повинен бути екіпірований відповідним оснащенням (світловідбиваючий жилет, спецзасоби, вогнепальна зброя, технічні засоби та ін.).

Підготовка до несення служби – процес перевірки та підготовки наряду до несення служби. Містить:

- наявний графік чергувань або інший розпорядчий документ (наказ або розпорядження керівника про несення служби, рапорт поліцейського з дозволом керівника про заміну в наряді);
- проведення цільового інструктажу;
- виявлення серед наряду хворих або таких поліцейських, які за іншими причинами не можуть нести службу;
- перевірка знань нормативно-правової бази поліцейськими, заходів безпеки, перевірка знань щодо підстав застосування спецзасобів та вогнепальної зброї;
- доведення розстановки нарядів;
- доведення маршрутів та місць несення служби;
- доведення системи позивних;
- доведення криміногенної обстановки на території обслуговування (зведення за добу (або більше) про наявність нерозкритих резонансних, тяжких або особливо тяжких злочинів на території обслуговування та суміжних територій, орієнтування, умов, що ускладнюють обстановку на території несення служби);
- інших заходів, які заплановані або проводяться під час несення служби (мітинги, культурні та спортивні масові заходи, інші будь-які збори населення, навчальні тривоги, комплексні, планові або позапланові навчання).

Спорядження поліцейського – обладнання поліцейського, яким він має право користуватись або застосовувати під час несення служби. До них відносяться:

- поясна система (у випадку її відсутності: кобура, чохол (підсумок) для газового балона, кайданок та шокера (іскрового розрядника), палкотримач);
- світловідбивний жилет;
- технічні засоби зв'язку (радіозв'язок) – переносна радіостанція;
- засоби фіксації (зйомка технічними засобами фото- та відеозапису)
- портативний відеореєстратор («Бодікамера»), відеореєстратор (у випадку несення служби на автотранспорті);
- гучномовці або інші підсилювачі голосу (переважно у випадку несення служби на автотранспорті);
- огорожувальні конуси та огорожувальна стрічка (у випадку несення служби на автотранспорті);
- спеціальні засоби;
- вогнепальна зброя;
- бланки протоколів про адміністративні правопорушення, постанови про адміністративні правопорушення, чисті аркуші формату А4, а також можливе використання бланків пояснень, протоколів про усне повідомлення про вчинене правопорушення, схем ДТП, оцінки ризиків та термінових заборонних приписів щодо вчиненого домашнього насильства та інших документів, які обумовлюють специфіку виконання повноважень поліцейських.

Поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.

Обраний поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України.

Обраний поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також, якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

Застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

Обраний поліцейський захід є ефективним, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

Координація дій – процес розподілу дій поліцейських у часі та певній території, забезпечення взаємодії нарядів (служб) з метою виконання поставлених завдань під час несення служби. Координацію нарядами здійснюють:

- чергові частини підрозділів;
- керівник підрозділу;
- заступники керівників, керівники галузових служб при їх залученні до виконання завдань або вирішення певних ситуацій;
- куратори або відповідальні особи за роботу в певних масових заходах;
- старший наряду здійснює координацію дій у структурі наряду.

Правила ведення радіозв'язку – це правила поведінки під час проведення та обміну інформацією в радіоефірі за допомогою радіостанції між абонентами. Обмін інформацією в радіоефірі здійснюється відповідно до загальноприйнятих норм.

Для початку обміну інформацією по радіостанції необхідно провести дії в наступному хронологічному порядку:

- вийти в радіоефір та, використовуючи систему позивних, назвати позивний абонента, якого викликають в ефір, та власний позивний;
- витримати паузу та отримати зворотній зв'язок про те, що абонента, який викликає на зв'язок, почув абонент, якого викликали в ефір;
- у випадку відсутності підтвердження про встановлення контакту потрібно повторно вийти в ефір та повторити спробу виклику на зв'язок до підтвердження;
- у випадку відсутності підтвердження зв'язку протягом тривалого часу потрібно вжити заходів щодо іншого виду зв'язку та обміну інформацією з потрібним абонентом (наприклад, мобільний зв'язок);
- після підтвердження зв'язку з необхідним абонентом здійснити обмін інформацією;
- завершення розмови та обміну інформацією повинно закінчуватись фразами «Кінець зв'язку», «Прийняв», «Виконую» тощо.

У випадку отримання команди «Контроль 5 хвилин» абонент, якому було адресовано дану команду, повинен протягом 5 хвилин здійснити доповідь про результати несення служби. У випадку необхідності продовження здійснення певних заходів у відношенні суб'єкта або вирішення певної ситуації може поступити аналогічна команда, що буде означати виконання нарядом аналогічних дій.

Вихід на зв'язок до чергової частини здійснюється в наступних випадках:

- при виході на маршрут або місце несення служби;
- при виникненні ситуацій, пов'язаних з виконанням службових обов'язків, виявлення правопорушень, зверненні громадян із заявами, або будь-якій роботі з суб'єктами;
- при виникненні надзвичайних ситуацій;
- для виклику допомоги (додаткових нарядів, виклику спеціалістів, швидкої допомоги, МНС);
- для перевірки суб'єктів за оперативними базами Національної поліції;
- при необхідності зійти з маршруту, відлучитись на перерву (до туалету, на прийом їжі тощо);
- для передачі інформації стосовно вчиненого правопорушення та подальшого оперативного реагування щодо розкриття злочинів «по гарячих слідах»;
- під час виявлення правопорушників та їх переслідування.

У випадку, якщо під час несення служби не трапляється будь-яких подій, старший наряду кожну годину (або кожний період часу, який визначений відповідальними) повинен здійснювати контрольний вихід на зв'язок та доповідати черговому про своє місцезнаходження та результати несення служби.

У випадку виходу із ладу або розрядження батареї живлення радіостанції необхідно вжити заходів щодо виходу на зв'язок до чергової частини іншими каналами та повідомлення про вихід з ладу радіостанції та необхідності її заміни.

Наряд повинен пам'ятати, що у випадку невиходу на зв'язок черговий повинен вжити заходів щодо встановлення місцезнаходження наряду з метою уникнення нападу на поліцейських, або виявлення порушень порядку несення служби.

Реагування на повідомлення – дії патрульних поліцейських на отримувану інформацію щодо вчиненого або такого, що готується, правопорушення, а також будь-яку подію, відповідно до вказівок осіб, які мають право здійснювати координацію нарядами, а також самостійного виявлення поліцейськими будь-яких порушень під час несення служби.

Поліцейський може отримати такі **види повідомлень**:

- звернення громадян про вчинене правопорушення або необхідність надання допомоги;
- вказівки чергового про реагування на повідомлення про правопорушення та виїзд на місце правопорушення;
- при самостійному виявленні будь-якого правопорушення під час несення служби на маршруті або місці несення служби;

- вказівки особи, яка має право здійснювати координацію нарядів, щодо виконання певних дій;
- про надання допомоги іншому наряду на виклику або переслідуванні злочинців.

Поліцейські повинні з'ясувати наступну інформацію відносно правопорушення:

- що сталося;
 - коли сталося;
 - де сталося;
 - яким чином було здійснено правопорушення;
 - дані про потерпілих;
 - наявність свідків;
 - свідчення очевидців;
 - дані про особу правопорушника (кількість правопорушників) або його прикмети, детальний опис (чим детальніший буде опис правопорушника, тим швидше буде можливість його ідентифікації та затримання);
 - напрямок втечі правопорушника та спосіб втечі (на транспорті, пішки);
 - детальний перелік та опис викраденого майна для їх ідентифікації.
- (Поліцейський, **пам'ятай**, що описати викрадені речі потерпілих може лише потерпілий, а отже, всі інші поліцейські будуть працювати з тією інформацією, яку буде отримано від потерпілих);
- встановити маршрут пересування потерпілого, місця відвідування по маршруту для подальшого встановлення камер відеоспостереження або інших свідків;
 - за отриманою інформацією здійснити доповідь до чергової частини для оперативного реагування та орієнтування інших нарядів для затримання правопорушника «по гарячих слідах»;
 - з'ясувати необхідність надання допомоги потерпілим, свідкам та іншим особам.

Під час реагування на повідомлення громадян потрібно також пам'ятати, що потерпілі, свідки та очевидці є цивільними особами та можуть не звертати увагу на дрібниці, надавати інформацію не в хронологічному порядку, без подробиць, плутатись в свідченнях у зв'язку з погіршенням стану здоров'я або пережитою стресовою ситуацією.

Через це потрібно пам'ятати, що опитування осіб на місці пригоди є дуже важливим фактором. Тому здібність поліцейського провести кваліфіковане опитування та правильно отримати інформацію в повному обсязі є показником професіоналізму самого поліцейського.

На місці вчиненого правопорушення потрібно також забезпечити збереження обстановки в тому вигляді, якою вона була після прибуття

поліцейських, забезпечити збереження речових доказів у відповідності до вимог ст. 237 Кримінального процесуального кодексу України.

Застосування заходів поліцейськими та військовослужбовцями ДПСУ під час оперативно-службової діяльності.

Вивчаючи норми Закону «Про НП» та Закону «Про ДПСУ», вбачається, що поліцейські та військовослужбовці ДПСУ мають право застосовувати як превентивні, так і заходи примусу¹⁷. Вказані особливості виглядають наступним чином:

Вид заходу	Поліцейські (Закон «Про НП»)	Військовослужбовці ДПСУ (Закон «Про ДПСУ»)
Вимоги до заходу	ст. 29: Вимоги до поліцейського заходу: обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.	Окремої норми до заходу в Законі не визначено. Вимоги визначено лише для застосування заходів примусу. ч. 4 ст. 21 Закону: обраний захід примусу має бути законним, необхідним, ефективним і пропорційним.
Види заходів	ч. 2 ст. 30: поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, визначені цим Законом.	Окремої норми про застосування заходів не визначено.
Превентивні заходи	ст. 30: превентивні поліцейські заходи: 1) перевірка документів особи;	Окремої норми про застосування превентивних заходів не визначено. Окремі положення викладено в ч. 1 ст. 20: права Державної прикордонної служби України:

¹⁷ Pokaichuk, V. Y., Tinin, D. G., & Zavistovskyi, O. D. (2024). Features of service and combat activities of educational institutions with specific learning conditions of the MIA system in consolidated forms with the state border service of Ukraine in the controlled border district ogo's martial state regime: current. *Activities of law enforcement agencies to ensure public safety and order during the legal regime of martial law*, 237-264.

Вид заходу	Поліцейські (Закон «Про НП»)	Військовослужбовці ДПСУ (Закон «Про ДПСУ»)
	2) опитування особи; 3) поверхова перевірка і огляд; 4) зупинення транспортного засобу; 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно	3) перевіряти в осіб, які прямують через державний кордон України, документи на право в'їзду в Україну або виїзду з України, робити в них відповідні відмітки і у випадках, передбачених законодавством, тимчасово їх затримувати або вилучати; 4) шляхом опитування осіб з'ясовувати підстави перетинання державного кордону України, в'їзду на тимчасово окуповану територію або виїзду з неї, не пропускати через державний кордон України, на тимчасово окуповану територію або з неї осіб без дійсних документів на право перетинання кордону або для в'їзду на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї та ін.; 6) самотійно, а в разі перебування транспортних засобів, товарів та інших предметів, що переміщуються через державний кордон України, під митним контролем – разом з митними органами проводити відповідно до законодавства огляд, у разі потреби – і супроводження зазначених транспортних засобів, товарів та предметів; 9) за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері авіаційного транспорту, та Міністерством оборони України надавати дозвіл щодо вильоту і посадки повітряних суден з аеропортів (аеродромів), у яких відсутні пункти пропуску через державний кордон України; 15) здійснювати на підставах та в порядку, встановлених законодавством, візуальний огляд осіб, речей, товарів

Вид заходу	Поліцейські (Закон «Про НП»)	Військовослужбовці ДПСУ (Закон «Про ДПСУ»)
	осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; 11) поліцейське піклування.	(вантажів), транспортних засобів (поверхнева перевірка), а так само особистий огляд затриманих осіб та огляд і, в разі потреби, вилучення речей, що можуть бути речовими доказами або заподіяти шкоду життю і здоров'ю людини; 24) проводити в установленому порядку огляд українських та іноземних невійськових суден, що допустили порушення законодавства під час плавання і перебування в прилеглий зоні; 34) запрошувати осіб до підрозділів Державної прикордонної служби України для з'ясування обставин незаконного перетинання державного кордону України, порушення режиму державного кордону; 47) закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах автоматичну фото- і відеотехніку та використовувати отриману з неї інформацію для запобігання, виявлення або фіксування правопорушень та забезпечення публічної безпеки і правопорядку в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України. Окремою нормою визначено ст. 21⁻⁷: Підстави та порядок здійснення поверхової перевірки.
Заходи примусу	ст. 42 Поліцейські заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї.	Стаття 21. Умови і межі використання та застосування заходів примусу особовим складом Державної прикордонної служби України: 1) фізичний вплив; 2) спеціальні засоби; 3) вогнепальну зброю, озброєння та бойову техніку; 4) зброю кораблів, катерів та суден

Вид заходу	Поліцейські (Закон «Про НП»)	Військовослужбовці ДПСУ (Закон «Про ДПСУ»)
		забезпечення; 5) озброєння повітряних суден.
Порядок застосування заходів примусу	ст. 42. Поліцейські заходи примусу ст. 43. Порядок застосування поліцейських заходів примусу ст. 44. Застосування фізичної сили ст. 45. Застосування спеціальних засобів ст. 46. Застосування вогнепальної зброї ст. 46¹. Застосування поліцейськими поліції особливого призначення зброї та бойової техніки під час здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України.	ст. 21. Умови і межі використання та застосування заходів примусу особовим складом Державної прикордонної служби України ст. 21¹. Застосування фізичного впливу ст. 21². Використання та застосування спеціальних засобів ст. 21³. Використання та застосування вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки ст. 21⁴. Застосування зброї кораблів, катерів та суден забезпечення Державної прикордонної служби України ст. 21⁵. Застосування озброєння повітряних суден Державної прикордонної служби України ст. 21⁶. Застосування військовослужбовцями Державної прикордонної служби України зброї та бойової техніки під час здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України та в особливий період.

8. ПРАВА ЗАТРИМАНОЇ ОСОБИ

Українська держава є учасницею багатьох міжнародних договорів, що закріплюють гарантії захисту прав людини. Важливе місце серед міжнародних актів посідає Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенція).

Стаття 5 Конвенції гарантує право на особисту свободу та недоторканність, захищаючи кожну людину від свавільного та необґрунтованого позбавлення волі. Вона закріплює основні процедурні права, такі, як право бути належним чином проінформованим про підстави арешту та затримання, у випадку незаконного затримання кожен має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування¹⁸.

Основний Закон Української держави закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Право на особисту свободу та недоторканність

є абсолютним правом, яке полягає у зобов'язанні суб'єкта утриматись від виконання дій, що обмежують ці права. На конституційному рівні визначено (в статті 29), що затримання особи можливе лише за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставі та в порядку, встановлених законом. Затриманій особі має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та негайне повідомлення його родичів.

Затримання особи, незалежно від його виду – адміністративне чи кримінальне, передбачає низку прав, які мають бути гарантовані затриманому. Ці права включають право на негайний виклик захисника, право надавати пояснення, докази та заявляти клопотання, право на ознайомлення з матеріалами справи, за необхідності користуватися послугами перекладача. Уповноважені особи мають невідкладно повідомити затриманого зрозумілою для нього мовою про підстави затримання та негайно роз'яснити його права.

Основні права затриманої особи:

1. Право на правову допомогу. У випадку затримання особи правова допомога надається їй безоплатно. У центр з надання безоплатної вторинної правничої допомоги повинна повідомити уповноважена особа, що здійснила затримання. Затриманий має право на конфіденційну бесіду із захисником.

¹⁸ Конвенція про захист прав і основних свобод людини: прийнята 04.11.1950 р. і ратифікована Законом України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. № 32. С. 270.

2. Право на відмову надати пояснення. Затриманий має право відмовитися давати пояснення до прибуття адвоката та у будь-який час відмовитися давати показання та відповідати на запитання.

3. Право на ознайомлення зі справою. Затриманий має право ознайомлюватися із матеріалами справи (робити з них витяги, копії, одержувати копії судових рішень).

4. Право на подання доказів та заявляти клопотання. Затриманий має право надавати докази, брати участь у дослідженні доказів, якщо інше не передбачене законом, ставити питання іншим учасникам справи, а також свідкам та заявляти клопотання.

5. Право на оскарження. Затриманий має право оскаржити в суді своє затримання. Зокрема, особа збирає необхідну доказову базу, а саме якщо протокол про адміністративне затримання був оформлений уповноваженою особою з помилками (час записаний у протоколі не відповідає фактичному часу затримання, не повідомлено родичів про затримання, не вказано посилання на норму закону, на підставі якої здійснювалося затримання), нереалізоване право на правову допомогу тощо.

6. Право не свідчити проти себе. Затриманий має право не свідчити проти себе, членів сім'ї та близьких осіб (**стаття 63 Конституції України**).

7. Право на перевірку законності затримання. Затриманий має право на перевірку судом додержання органами державної влади та їх посадовими особами норм чинного законодавства, на підставі яких проводилося затримання.

Вище нами перераховані основні права, які гарантовані затриманим особам. Згідно з положенням Кодексу України про адміністративні правопорушення строк адміністративного затримання має бути не більше ніж три години. Та коли мова йде про порушення, зокрема: незаконний перетин або спроба незаконного перетину державного кордону України, порушення прикордонного режиму або режимні правила у контрольних пунктах в'їзду-виїзду, то згідно з ЗУ «Про ДПСУ» (**п. 17 ст. 19**) закріплює обов'язок тримати осіб в органах та підрозділах Державної прикордонної служби до моменту їх передачі органам прикордонної охорони або іншим уповноваженим органам суміжної держави, іншим правоохоронним органам України або суду. Окрім основних прав, затримані в місцях тимчасового тримання повинні підтвердити в письмовій формі про те, що їх поінформували про їхні права мовою, яку вони розуміють. Таким чином, затриманим у місцях тимчасового тримання гарантується:

1. Право на особисту свободу та недоторканність. Особа має знати про підстави затримання. Необхідно повідомити рідних про факт затримання особи. Затримання в місцях тимчасового тримання не повинно перевищувати 3 доби.

2. Право на повагу до людської гідності, заборону катування та нелюдського поводження чи покарання. Під час особистого огляду не допускати поводження, що принижує гідність затриманого. Розділяти затриманих чоловіків від жінок, неповнолітніх від дорослих. Заборонено спричиняти фізичний та моральний біль затриманому.

3. Право на правову допомогу.

4. Право на роз'яснення їхніх прав зрозумілою мовою, за необхідності користуватися послугами перекладача.

Необхідно зауважити, що в умовах запровадженого правового режиму воєнного стану в Україні конституційні права, такі, як право на повагу до його гідності, особисту свободу та недоторканність, право знати свої права і обов'язки, право звертатися за захистом своїх прав до суду, право на відшкодування за рахунок держави матеріальної чи моральної шкоди, заподіяної незаконними діями уповноважених осіб, а також право на правову допомогу обмеженню не підлягає (**стаття 64** Основного Закону).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Відповідальність за адміністративні правопорушення, які можуть бути виявлені на державному кордоні.

Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення¹⁹:

Стаття 44. Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах

Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах – тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Особа, що добровільно здала наркотичні засоби або психотропні речовини, які були у неї в невеликих розмірах і які вона виробила, виготовила, придбала, зберігала, перевозила, пересилала без мети збуту, звільняється від адміністративної відповідальності за дії, передбачені цією статтею.

Примітка. Невеликий розмір наркотичних засобів та психотропних речовин визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу.

Стаття 44¹. Ухилення від медичного огляду чи медичного обстеження

Ухилення особи, хворої на наркоманію, від медичного огляду на наявність наркотичного сп'яніння –

тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ухилення особи, яка зловживає наркотичними засобами або психотропними речовинами, від медичного обстеження –

тягне за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

¹⁹ Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80731-10>.

Стаття 172⁻¹¹. Самовільне залишення військової частини або місця служби

Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби, а також нез'явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу тривалістю до трьох діб –

тягнуть за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення, –

тягнуть за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк від семи до п'ятнадцяти діб.

Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем (крім строкової військової служби), а також військовозобов'язаним та резервістом під час проходження зборів, а також нез'явлення його вчасно без поважних причин на військову службу у разі призначення або переведення, нез'явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу тривалістю до десяти діб, –

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Діяння, передбачені частинами першою або третьою цієї статті, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, –

тягнуть за собою накладення штрафу від однієї до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Стаття 172⁻¹². Необережне знищення або пошкодження військового майна

Необережне знищення або пошкодження зброї, бойових припасів, засобів пересування, військової і спеціальної техніки чи іншого військового майна –

тягне за собою накладення штрафу від ста до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені в умовах особливого періоду, –

тягнуть за собою накладення штрафу від однієї до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Стаття 172⁻¹⁸. Порухення правил несення прикордонної служби

Порухення правил несення прикордонної служби особою, яка входить до складу наряду з охорони державного кордону України, –

тягне за собою накладення штрафу від ста до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені в умовах особливого періоду, –

тягнуть за собою накладення штрафу від однієї до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Стаття 172⁻²⁰. Розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів

Розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів на території військових частин, військових об'єктів, або поява таких осіб на території військової частини в нетверезому стані, у стані наркотичного

чи іншого сп'яніння, або виконання ними обов'язків військової служби в нетверезому стані, у стані наркотичного чи іншого сп'яніння, а також відмова таких осіб від проходження огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння –

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк до семи діб.

Участь начальників (командирів) та інших керівників у розпиванні з підлеглими військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів під час виконання ними обов'язків військової служби, або невжиття ними заходів для відсторонення від обов'язків військової служби осіб, які перебувають у нетверезому стані, стані наркотичного чи іншого сп'яніння, або приховування випадків розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв, вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів, появи на території військової частини в нетверезому стані, стані наркотичного чи іншого сп'яніння підлеглих військовослужбовців, а також військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів –

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення, або в умовах особливого періоду, –

тягнуть за собою накладення штрафу від однієї до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Стаття 173. Дрібне хуліганство

Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, –

тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Стаття 174. Стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертальної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням установленого порядку

Стрільба з вогнепальної чи холодної металевий зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертальної дії або пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду в населених пунктах і в не відведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням установленого порядку –

тягне за собою накладення штрафу від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертальної дії і бойових припасів.

Стаття 175⁻¹. Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях

Куріння тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом, а також в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради, –

тягне за собою попередження або накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, –

тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 178. Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді

Розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших заборонених законом місцях, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на розлив дозволена відповідним органом місцевого самоврядування, або поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, –

тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, –

тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або появу в громадських місцях у п'яному вигляді, –

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Стаття 183. Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб

Завідомо неправдивий виклик пожежно-рятувального підрозділу (частини), поліції, бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги або інших аварійно-рятувальних формувань –

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 184³. Незаконне використання найменування та ознак належності до Національної поліції України, Бюро економічної безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України

Незаконне використання фізичною особою ознак належності до Національної поліції України, Бюро економічної безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України за відсутності ознак діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України, або незаконне використання фізичною особою на транспортному засобі найменування

Національної поліції України, Бюро економічної безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України чи похідних від них, у тому числі викладених іноземною мовою, –

тягнуть за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Незаконне використання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними особами, фізичними особами-підприємцями, а також громадськими об'єднаннями ознак належності, найменування Національної поліції України, Бюро економічної безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України або похідних від них, у тому числі викладених іноземною мовою, на одязі, транспортних засобах, будівлях, бланках документів, у найменуванні за відсутності ознак діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України, –

тягне за собою накладення штрафу на фізичних осіб-підприємців, посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб та громадських об'єднань від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, –

тягнуть за собою накладення штрафу на фізичних осіб від трьох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та на фізичних осіб-підприємців, посадових осіб – від чотирьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 185. Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця

Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку –

тягне за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Стаття 185⁷. Публічні заклики до невиконання вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України

Публічні заклики в будь-якій формі до невиконання розпоряджень або вимог поліцейського чи посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у зв'язку з виконанням ним обов'язків по охороні громадського порядку або поширення завідомо неправдивих відомостей з метою провокації непокори законній вимозі поліцейського, якщо ці дії призвели до порушення громадського порядку, –

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку.

Стаття 185¹⁰. Злісна непокора законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця або працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону

Злісна непокора законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця або працівника Державної прикордонної служби України під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних з охороною державного кордону, суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні чи здійсненням прикордонного контролю в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України або контрольних пунктах в'їзду-виїзду, або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, який бере участь в охороні державного кордону України, –

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Ті самі дії, вчинені групою осіб або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за правопорушення, передбачене частиною першою цієї статті, –

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Стаття 186⁸. Незаконне носіння військової форми одягу із знаками розрізнення військовослужбовців

Носіння військової форми одягу із знаками розрізнення військовослужбовців Збройних Сил України або інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, особами, які не мають на це права, –

тягне за собою попередження або накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

із конфіскацією відповідної форми одягу із знаками розрізнення військовослужбовців Збройних Сил України або інших військових формувань, утворених відповідно до законів України.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення, –

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, із конфіскацією відповідної форми одягу із знаками розрізнення військовослужбовців Збройних Сил України або інших військових формувань, утворених відповідно до законів України.

Стаття 188⁻⁵². Порушення закону щодо функціонування і застосування української мови як державної

Порушення вимог Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» щодо застосування державної мови під час засідань, заходів, зустрічей і робочого спілкування, в актах, діловодстві та документообігу в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим і органах місцевого самоврядування, на державних і комунальних підприємствах, в установах та організаціях, інших суб'єктах господарювання державної і комунальної форми власності, у судочинстві та діловодстві у судах України, в органах правопорядку, розвідувальних органах, державних органах спеціального призначення з правоохоронними функціями, на державному кордоні України, у процесі виборів та референдумів, у міжнародних договорах України –

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

Порушення вимог Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» щодо застосування державної мови у сфері освіти, науки, культури, книговидання, у користувацьких інтерфейсах комп'ютерних програм та веб-сайтів, у сфері інформації для загального ознайомлення, публічних заходів, технічної і проектної документації, реклами, охорони здоров'я, спорту, телекомунікацій та поштового зв'язку, транспорту –

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

Порушення вимог Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» щодо застосування державної мови друкованими засобами масової інформації –

тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

Інші, ніж визначені частинами першою – третьою цієї статті, порушення Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» щодо порядку застосування державної мови –

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа зазначених у частинах першій – четвертій цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, –

тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 191. Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів

Порушення правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, які мають відповідний документ дозвільного характеру, виданий уповноваженим державним органом на зберігання зазначеної зброї, –

тягне за собою накладення штрафу від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням зброї і бойових припасів або без такого.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, –

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї і бойових припасів.

Стаття 197. Проживання без паспорта громадянина України або без реєстрації місця проживання

Проживання громадян, зобов'язаних мати паспорт громадянина України, без паспорта громадянина України або за недійсним паспортом громадянина України, а також проживання громадян без реєстрації місця проживання –

тягнуть за собою попередження.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачені частиною першою цієї статті, –

тягнуть за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 202. Порушення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду – виїзду

Порушення прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду-виїзду –

тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, –

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від ста п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 203. Порушення іноземцями та особами без громадянства законодавства про правовий статус іноземців та осіб без громадянства

Перевищення іноземцем або особою без громадянства встановленого строку перебування в Україні не більш як на 30 днів, а так само недодержання ними встановлених законодавством вимог транзитного проїзду через територію України або вимог декларування чи реєстрації місця проживання (перебування) –

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Перевищення іноземцем або особою без громадянства встановленого строку перебування в Україні більш як на 30 днів, а так само проживання на території України без документів на право проживання (перебування) в Україні, за недійсними документами чи документами, термін дії яких закінчився, –

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення, –

тягнуть за собою накладення штрафу від трьохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Дія цієї статті не поширюється на неповнолітніх осіб, на випадки проживання (перебування) на території України без документів на право проживання (перебування) в Україні у зв'язку з їх втратою або викраденням у разі, якщо іноземець або особа без громадянства письмово повідомили про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних

осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, у визначений законом строк, а також на випадки, якщо іноземці або особи без громадянства з наміром отримати притулок чи бути визнаними в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового або тимчасового захисту, під час в'їзду в Україну незаконно перетнули державний кордон України і перебувають на території України протягом часу, необхідного для звернення із заявою про надання притулку чи заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Стаття 204¹. Незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України

Перетинання або спроба перетинання державного кордону України будь-яким способом поза пунктами пропуску через державний кордон України або в пунктах пропуску через державний кордон України без відповідних документів або з використанням підробленого документа чи таких, що містять недостовірні відомості про особу, чи без дозволу відповідних органів влади –

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб, з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення.

Ті самі дії, вчинені групою осіб або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, –

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятисот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб, з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення.

Чинність цієї статті не поширюється на випадки повернення в Україну без встановлених документів громадян України, які стали жертвами злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, а також на випадки прибуття в Україну іноземців чи осіб без громадянства з наміром отримати притулок чи бути визнаними в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, якщо вони звернулися із заявою про надання притулку чи заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідно до Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».

Стаття 204². Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї

Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї –

тягне за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені групою осіб або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за правопорушення, передбачене частиною першою цієї статті, –

тягнуть за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 204⁴. Порухення порядку в'їзду до району проведення антитерористичної операції або виїзду з нього

Перетинання або спроба перетинання лінії зіткнення в районі проведення антитерористичної операції або неконтрольованої ділянки державного кордону України в цьому районі в будь-який спосіб поза контрольними пунктами в'їзду-виїзду чи в контрольних пунктах в'їзду-виїзду без відповідних документів або з використанням підроблених документів чи таких, що містять недостовірні відомості про особу, або без дозволу відповідних органів влади –

тягнуть за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені групою осіб або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачені частиною першою цієї статті, –

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 206¹. Незаконне перевезення іноземців та осіб без громадянства територією України

Перевезення водіями іноземців та осіб без громадянства на порушення встановлених правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду їх через територію України, якщо ці дії безпосередньо не пов'язані із незаконним перетинанням осіб через державний кордон України, –

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Обладнання власниками або водіями транспортних засобів спеціально прихованими або замаскованими місцями, які використовуються для перевезення нелегальних мігрантів, –

тягне за собою накладення штрафу на власників транспортних засобів або посадових осіб підприємств, установ, організацій, відповідальних за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, - від ста двадцяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією транспортного засобу чи без такої і на водіїв – від ста двадцяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені повторно або групою осіб, або щодо кількох іноземців та осіб без громадянства, а так само перевезення іноземців та осіб без громадянства в

обладнаних власниками транспортних засобів або водіями спеціальних схованках для перевезення людей, –

тягнуть за собою накладення штрафу від ста сімдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією транспортних засобів чи без такої.

Стаття 210. Порухення призовниками, військовозовов'язаними, резервістами правил військового обліку

Порухення призовниками, військовозовов'язаними, резервістами правил військового обліку –

тягне за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, –

тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення дій, передбачених частиною першою цієї статті, в особливий період –

тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до однієї тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Положення статей 210, 210-1 цього Кодексу не застосовуються

у разі можливості отримання держателем Єдиного державного реєстру призовників, військовозовов'язаних та резервістів персональних даних призовника, військовозовов'язаного, резервіста шляхом електронної інформаційної взаємодії з іншими інформаційно-комунікаційними системами, реєстрами (у тому числі публічними), базами (банками) даних, держателями (розпорядниками, адміністраторами) яких є державні органи.

Стаття 210¹. Порухення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію

Порухення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію –

тягне за собою накладення штрафу на громадян від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб та громадських об'єднань – від однієї тисячі до однієї тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, –

тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятисот до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб органів

державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб та громадських об'єднань – від однієї тисячі п'ятисот до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення дій, передбачених частиною першою цієї статті, в особливий період –

тягне за собою накладення штрафу на громадян від однієї тисячі до однієї тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб та громадських об'єднань – від двох тисяч до трьох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 211. Зіпсуття військово-облікових документів чи втрата їх з необережності

Зіпсуття або недбале зберігання призовниками, військовозобов'язаними і резервістами військово-облікових документів (посвідчень про приписку до призовних дільниць, військових квитків, тимчасових посвідчень військовозобов'язаних), яке спричинило їх втрату, –

тягнуть за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення з числа передбачених частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, а також вчинення такого порушення в особливий період –

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

ДОДАТОК 2

Відповідальність за кримінальні правопорушення, які можуть бути виявлені на державному кордоні.

Відповідно до Кримінального кодексу України²⁰:

Стаття 109. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади

1. Дії, вчинені з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, а також змова про вчинення таких дій, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, а також розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій, –

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені особою, яка є представником влади, або повторно, або організованою групою, або з використанням засобів масової інформації, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк з конфіскацією майна або без такої.

Стаття 110. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України

1. Умисні дії, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України,

а також публічні заклики чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені особою, яка є представником влади, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або поєднані з розпалюванням національної чи релігійної ворожнечі, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, які призвели до загибелі людей або інших тяжких наслідків, –

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої.

²⁰ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

Стаття 111. Державна зрада

1. Державна зрада, тобто діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, –

карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі діяння, вчинені в умовах воєнного стану, –

караються позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна.

3. Звільняється від кримінальної відповідальності громадянин України, якщо він на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників ніяких дій не вчинив і добровільно заявив органам державної влади про свій зв'язок з ними та про отримане завдання.

Стаття 113. Диверсія

1. Вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій, –

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі діяння, вчинені в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, –

караються позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна.

Стаття 114. Шпигунство

1. Передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, якщо ці дії вчинені іноземцем або особою без громадянства, –

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка припинила діяльність, передбачену частиною першою цієї статті, та добровільно повідомила органи державної влади про вчинене, якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернено заподіяння шкоди інтересам України.

Стаття 136. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані

1. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або неповідомлення про такий стан особи належним установам чи особам, якщо це спричинило тяжкі тілесні ушкодження, –

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк до двох років.

2. Ненадання допомоги малолітньому, який завідомо перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або неповідомлення про такий стан дитини належним установам чи особам –

караються штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили смерть потерпілого, –

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

Стаття 146. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини

1. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини –

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі діяння, вчинені щодо малолітнього або з корисливих мотивів, щодо двох чи більше осіб або за попередньою змовою групою осіб, або способом, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або таке, що супроводжувалося заподіянням йому фізичних страждань, або із застосуванням зброї, або здійснюване протягом тривалого часу, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, або такі, що спричинили тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 146¹. Насильницьке зникнення

1. Арешт, затримання, викрадення або позбавлення волі людини в будь-якій іншій формі, вчинене представником держави, в тому числі іноземної, з подальшою відмовою визнати факт такого арешту, затримання, викрадення або позбавлення волі людини в будь-якій іншій формі або приховуванням даних про долю такої людини чи місце перебування –

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

2. Видання наказу або розпорядження про вчинення дій, зазначених у частині першій цієї статті, або невжиття керівником, якому стало відомо про вчинення дій, зазначених у частині першій цієї статті, його підлеглими заходів для їх припинення та неповідомлення компетентних органів про злочин –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до семи років.

Стаття 147. Захоплення заручників

1. Захоплення або тримання особи як заручника з метою спонукання родичів затриманого, державної або іншої установи, підприємства чи організації, фізичної або службової особи до вчинення чи утримання від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Ті самі дії, якщо вони були вчинені щодо неповнолітнього або організованою групою, або були поєднані з погрозою знищення людей, або такі, що спричинили тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років.

Стаття 149. Торгівля людьми

1. Торгівля людиною, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або щодо кількох осіб, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього його батьками, усиновителями, опікунами чи піклувальниками, або вчинені щодо малолітнього, або організованою групою, або поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

Примітка. 1. Під експлуатацією людини в цій статті слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства,

підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність або примусове переривання вагітності, примусове одруження, примусове втягнення у зайняття жебрацтвом, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо.

2. У статтях 149 та 303 цього Кодексу під уразливим станом особи слід розуміти зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин.

3. Відповідальність за вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання малолітнього чи неповнолітнього за цією статтею настає незалежно від того, чи вчинені такі дії з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу чи уразливого стану зазначених осіб або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, використання службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності, або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання її згоди на експлуатацію людини.

Стаття 189. Вимагання

1. Вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці (вимагання), – карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Вимагання, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, або з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, або з пошкодженням чи знищенням майна, або таке, що завдало значної шкоди потерпілому, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Вимагання, поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, або таке, що завдало майнової шкоди у великих розмірах, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років із конфіскацією майна.

4. Вимагання, що завдало майнової шкоди в особливо великих розмірах, або вчинене організованою групою чи в умовах воєнного або надзвичайного стану, або поєднане із заподіянням тяжкого тілесного ушкодження, –

карається позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна.

Стаття 190. Шахрайство

1. Заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (шахрайство) –

карається штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від двохсот до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Шахрайство, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або таке, що завдало значної шкоди потерпілому, –

карається штрафом від трьох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк від одного до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Шахрайство, вчинене в умовах воєнного чи надзвичайного стану, що завдало значної шкоди потерпілому, –

карається штрафом від чотирьох тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

4. Шахрайство, вчинене у великих розмірах, або шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

5. Шахрайство, вчинене в особливо великих розмірах або організованою групою, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна.

Стаття 194. Умисне знищення або пошкодження майна

1. Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах, –

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Те саме діяння, вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, або заподіяло майнову шкоду в особливо великих розмірах, або спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

Стаття 201. Контрабанда культурних цінностей та зброї

1. Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю

культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. 1. У статтях 201, 201⁻¹, 201⁻³, 201⁻⁴, 305 цього Кодексу під переміщенням через митний кордон України предметів контрабанди поза митним контролем слід розуміти умисне переміщення предметів контрабанди поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей або переміщення предметів контрабанди з незаконним звільненням від митного контролю.

2. У статтях 201, 201⁻¹, 201⁻³, 201⁻⁴, 305 цього Кодексу під переміщенням через митний кордон України предметів контрабанди з приховуванням від митного контролю слід розуміти умисне переміщення предметів контрабанди з використанням спеціально виготовлених схованок (тайників) та інших засобів чи способів, що утруднюють їх виявлення, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням до митного органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять завідомо неправдиві відомості, що підлягають обов'язковому декларуванню відповідно до законодавства з питань митної справи, та якщо зазначені документи та відомості необхідні для визначення розміру належних до сплати митних платежів та/або для підтвердження дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України.

3. Для цілей статей 201, 201⁻¹, 201⁻³, 201⁻⁴ цього Кодексу під особою, раніше судимою за контрабанду, слід розуміти особу, що має судимість за вчинення злочину, передбаченого статтями 201, 201⁻¹, 201⁻³, 201⁻⁴, 305 цього Кодексу.

Стаття 201⁻¹. Контрабанда лісоматеріалів та цінних порід дерев

1. Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

2. Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою чи в особливо великому розмірі, –

караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. 1. Під цінними та рідкісними породами дерев у цій статті слід розуміти роди дерев, передбачені статтею 1 Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів».

2. Під переміщенням у великому розмірі у цій статті слід розуміти переміщення лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, а також лісоматеріалів необроблених, вартість яких у вісімнадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під переміщенням в особливо великому розмірі - вартість яких у тридцять шість і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 201⁻². Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги

1. Продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі, –

караються штрафом від двох до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до чотирьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, або під час надзвичайного або воєнного стану, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. 1. Під гуманітарною допомогою, благодійними пожертвами та безоплатною допомогою слід розуміти поняття, визначені Законом України «Про гуманітарну допомогу» та Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

2. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у триста п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у особливо великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 201³. Контрабанда товарів

1. Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів (крім підакцизних товарів та електричної енергії), вчинена у значному розмірі, –

карається штрафом від десяти тисяч до двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, –

карається штрафом від п'ятдесяти тисяч до сімдесяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, –

караються позбавленням волі на строк від семи до одинадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість предметів контрабанди в п'ять тисяч і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі – якщо загальна вартість предметів контрабанди у десять тисяч і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 201⁴. Контрабанда підакцизних товарів

1. Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю підакцизних товарів (крім електричної енергії), вчинена у значному розмірі, – карається штрафом від двадцяти тисяч до сорока тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

2. Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, –

карається штрафом від сімдесяти п'яти тисяч до ста двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від шести до одинадцяти років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, –

караються позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Примітка. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість предметів контрабанди (крім електричної енергії) у сімсот п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі – якщо загальна вартість предметів контрабанди (крім електричної енергії) в одну тисячу п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 240⁻¹. Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину

1. Незаконне видобування бурштину, а так само збут, придбання, зберігання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину, законність походження якого не підтверджується відповідними документами, –

караються штрафом від трьох тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно або у значних розмірах, або на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду, –

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до семи років з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені службовою особою шляхом використання свого службового становища, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна.

Примітка. Під значним розміром у цій статті слід розуміти вартість бурштину, що у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 245. Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу

1. Знищення або пошкодження лісових масивів, зелених насаджень навколо населених пунктів, вздовж залізниць, а також стерні, сухих дикоростучих трав, рослинності або її залишків на землях сільськогосподарського призначення вогнем чи іншим загальнонебезпечним способом –

караються штрафом від п'яти тисяч чотирьохсот до дев'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони спричинили загибель людей, масову загибель тварин або інші тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 246. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу

1. Незаконна порубка дерев або чагарників у лісах, захисних та інших лісових насадженнях, перевезення, зберігання, збут незаконно зрубаних дерев або чагарників, що заподіяли істотну шкоду, –

карається штрафом від тисячі до тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, –

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені у заповідниках або на територіях чи об'єктах природно-заповідного фонду, або в інших особливо охоронюваних лісах, –

караються штрафом від тисячі п'ятисот до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою чи третьою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до семи років.

Примітка. 1. У цій статті істотною шкодою вважається така шкода, яка у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, або інша істотна шкода, завдана навколишньому природному середовищу в частині забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів.

2. У цій статті тяжкими наслідками вважаються такі наслідки, які у шістдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 258. Терористичний акт

1. Терористичний акт, тобто застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, міжнародними організаціями, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до заподіяння значної майнової шкоди чи інших тяжких наслідків, –

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, що призвели до загибелі людини, –

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої.

4. Особа звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене частиною першою цієї статті в частині погрози вчинення терористичного акту, якщо вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні нею злочину добровільно повідомила правоохоронний орган про цей злочин, сприяла його припиненню або розкриттю, у разі, якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернено небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо в її діях немає складу іншого злочину.

Стаття 258⁶. Перетинання державного кордону України з терористичною метою

1. Перетинання державного кордону України для здійснення діяльності, яка відповідно до закону є терористичною, –

карається позбавленням волі на строк від чотирьох до шести років з конфіскацією майна або без такої.

2. Та сама дія, вчинена повторно або службовою особою з використанням свого службового становища, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені під час дії надзвичайного або воєнного стану, –

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з конфіскацією майна.

4. Особа звільняється від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене частиною першою цієї статті, якщо вона добровільно відмовилася від подальшої злочинної діяльності, повідомила правоохоронний орган про цей злочин, сприяла запобіганню або припиненню терористичної діяльності, пов'язаної із вчиненням нею злочином.

Стаття 259. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності

1. Завідомо неправдиве повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками, –

карається позбавленням волі на строк від двох до шести років.

2. Те саме діяння, якщо об'єктами завідомо неправдивого повідомлення стали критично важливі об'єкти інфраструктури або будівлі чи споруди, що забезпечують діяльність органів державної влади, або заклади охорони здоров'я, або заклади освіти або якщо воно спричинило тяжкі наслідки чи вчинене повторно, –

карається позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років.

Примітка. Термін «критично важливі об'єкти інфраструктури» вживається у значенні, визначеному в Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України».

Стаття 262. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем

1. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства –

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також заволодіння предметами, що перелічені в частині першій цієї статті, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем – караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Дії, передбачені частинами першою чи другою цієї статті, якщо вони вчинені організованою групою, розбій з метою викрадення вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів,

вибухових речовин або радіоактивних матеріалів, а також вимагання цих предметів, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я, –

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

Стаття 263. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами

1. Носіння, зберігання, придбання, передача чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу –

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Носіння, виготовлення, ремонт або збут кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу –

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк від двох до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Не підлягає кримінальній відповідальності за вчинення дій, передбачених частиною першою або другою цієї статті, особа, яка добровільно здала органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої.

Стаття 263⁻¹. Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв

1. Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв –

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, –

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

Стаття 267. Порухення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами

1. Порухення правил зберігання, використання, обліку, перевезення вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або інших правил поводження з ними, а також незаконне пересилання цих речовин чи матеріалів поштою або вантажем, якщо це порушення створило небезпеку загибелі людей або настання інших тяжких наслідків, –

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, а також незаконне пересилання поштою або багажем легкозаймистих або їдких речовин, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до дванадцяти років.

Стаття 268. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини

1. Ввезення на територію України чи транзит через її територію відходів або вторинної сировини без належного дозволу –

караються штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ввезення на територію України чи транзит через її територію речовин або матеріалів, що належать до категорії небезпечних відходів, які забороняються до ввезення, –

караються штрафом від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 286. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами

1. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом, що спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження, –

карається штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили смерть потерпілого або заподіяли тяжке тілесне ушкодження, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років або без такого.

3. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони спричинили загибель кількох осіб, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років.

Примітка. Під транспортними засобами в цій статті та статтях 286¹, 287, 289 і 290 слід розуміти всі види автомобілів, трактори та інші самохідні

машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби.

Стаття 286¹. Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння

1. Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особою, яка керує транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, що спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження, –

караються позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від трьох до п'яти років.

2. Ті самі діяння, вчинені в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, якщо вони заподіяли потерпілому тяжке тілесне ушкодження, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від п'яти до восьми років.

3. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, якщо вони спричинили смерть потерпілого, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від п'яти до десяти років.

4. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, якщо вони спричинили загибель кількох осіб, –

караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від семи до десяти років.

Стаття 289. Незаконне заволодіння транспортним засобом

1. Незаконне заволодіння транспортним засобом –

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або поєднані з насильством, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства, або вчинені з проникненням у приміщення чи інше сховище, або з використанням електронних пристроїв для втручання в роботу технічних засобів охорони, або якщо предметом незаконного заволодіння є транспортний засіб, вартість

якого становить від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або поєднані з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства, або якщо предметом незаконного заволодіння є транспортний засіб, вартість якого у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, –

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

4. Звільняється від кримінальної відповідальності судом особа, яка вперше вчинила дії, передбачені частиною першою цієї статті, та добровільно заявила про це правоохоронним органам, повернула транспортний засіб власнику і повністю відшкодувала завдані збитки.

Примітка. 1. Під незаконним заволодінням транспортним засобом у цій статті слід розуміти вчинене умисно, з будь-якою метою протиправне вилучення будь-яким способом транспортного засобу у власника чи користувача всупереч їх волі.

2. Відповідно до частини другої цієї статті під повторністю слід розуміти вчинення таких дій особою, яка раніше вчинила незаконне заволодіння транспортним засобом або кримінальне правопорушення, передбачене статтями 185, 186, 187, 189-191, 262, 290, 410 цього Кодексу.

Стаття 290. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу

Знищення, підробка або заміна ідентифікаційного номера, номерів двигуна, шасі або кузова, або заміна без дозволу відповідних органів номерної панелі з ідентифікаційним номером транспортного засобу –

караються штрафом від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробачійним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

Стаття 293. Групове порушення громадського порядку

Організація групових дій, що призвели до грубого порушення громадського порядку або суттєвого порушення роботи транспорту, підприємства, установи чи організації, а також активна участь у таких діях –

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробачійним наглядом на строк до трьох років.

Стаття 294. Масові заворушення

1. Організація масових заворушень, що супроводжувалися насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель

або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовувалися як зброя, а також активна участь у масових заворушеннях –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Ті самі дії, якщо вони призвели до загибелі людей або до інших тяжких наслідків, –

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

Стаття 295. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку

Публічні заклики до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян, що загрожують громадському порядку, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів такого змісту –

караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

Стаття 296. Хуліганство

1. Хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, –

карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені групою осіб, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до чотирьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони були вчинені особою, раніше судимою за хуліганство, чи пов'язані з опором представникові влади або представникові громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії, –

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, якщо вони вчинені із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Стаття 304. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність

1. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми –

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Ті самі дії, вчинені щодо малолітньої особи або батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, або особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого чи піклування про нього, – караються позбавленням волі на строк від чотирьох до десяти років.

Стаття 305. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів

1. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, тобто їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також якщо предметом цих дій були особливо небезпечні наркотичні засоби чи психотропні речовини або наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби у великих розмірах, –

караються позбавленням волі на строк від восьми до десяти років з конфіскацією майна.

3. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, вчинена організованою групою, а також якщо предметом контрабанди були наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби в особливо великих розмірах, –

карається позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з конфіскацією майна.

Примітка. Поняття великий та особливо великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також отруйних

чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів, або фальсифікованих лікарських засобів, що застосовується в цьому розділі, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу.

Стаття 307. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів

1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів –

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або особою, яка раніше вчинила одне із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 308-310, 312, 314, 315, 317 цього Кодексу, або із залученням неповнолітнього, а також збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян, або збут чи передача цих речовин у місця позбавлення волі, або якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги у великих розмірах чи особливо небезпечні наркотичні засоби або психотропні речовини, –

караються позбавленням волі на строк від шести до десяти років з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, а також якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги в особливо великих розмірах, або вчинені із залученням малолітнього або щодо малолітнього, –

караються позбавленням волі на строк від дев'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна.

4. Особа, яка добровільно здала наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги і вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю кримінальних правопорушень, пов'язаних з їх незаконним обігом, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання (частина перша цієї статті, частина перша статті 309 цього Кодексу).

Стаття 309. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту

1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту –

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробачійним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб чи протягом року після засудження за цією статтею або якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги у великих розмірах, –

караються штрафом від двох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені із залученням неповнолітнього, а також якщо предметом таких дій були

наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги в особливо великих розмірах, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

4. Особа, яка добровільно звернулася до лікувального закладу і розпочала лікування від наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені частиною першою цієї статті.

Стаття 311. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів

1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів з метою їх використання для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин –

караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великих розмірах, або з метою збуту, а також незаконний збут прекурсорів –

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Дії, передбачені частиною першою, вчинені організованою групою або в особливо великих розмірах, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна.

4. Особа, яка добровільно здала прекурсори, що призначалися для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин, і вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом прекурсорів, наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконні їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання (частина перша цієї статті).

Стаття 328. Розголошення державної таємниці

1. Розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, за відсутності ознак державної зради або шпигунства –

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Стаття 329. Втрата документів, що містять державну таємницю

1. Втрата документів або інших матеріальних носіїв секретної інформації, що містять державну таємницю, а також предметів, відомості про

які становлять державну таємницю, особою, якій вони були довірені, якщо втрата стала результатом порушення встановленого законом порядку поводження із зазначеними документами та іншими матеріальними носіями секретної інформації або предметами, –

карається позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, –

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

Стаття 330. Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни

1. Передача або збирання з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, за відсутності ознак державної зради або шпигунства, –

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Ті самі дії, вчинені з корисливих мотивів, або такі, що спричинили тяжкі наслідки для інтересів держави, або вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, –

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 332. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України

1. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України, організація незаконного переправлення осіб через державний кордон України, керівництво такими діями або сприяння їх вчиненню порадами, вказівками, наданням засобів або усуненням перешкод –

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені способом, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яку незаконно переправляли через державний кордон України, чи вчинені щодо кількох осіб, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або вчинені з корисливих мотивів, –

караються позбавленням волі на строк від семи до дев'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

Стаття 332¹. Порухення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї

1. Порухення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї з метою заподіяння шкоди інтересам держави –

караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 332². Незаконне перетинання державного кордону України

1. Перетинання державного кордону України з метою заподіяння шкоди інтересам держави або особою, якій заборонено в'їзд на територію України, або представниками підрозділів збройних сил чи інших силових відомств держави-агресора у будь-який спосіб поза пунктами пропуску через державний кордон України або в пунктах пропуску через державний кордон України без відповідних документів, або за документами, що містять недостовірні відомості, –

карається позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або групою осіб, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, поєднані з насильством або із застосуванням зброї, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Стаття 333. Порухення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю

1. Порухення встановленого порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, –

карається штрафом від двох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати

певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Те саме діяння, вчинене повторно або організованою групою, – карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 335. Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу

Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу –

карається обмеженням волі на строк до трьох років.

Стаття 336. Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період

Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період –

карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

Стаття 337. Ухилення від військового обліку або навчальних (спеціальних) зборів

1. Ухилення призовника, військовозобов'язаного, резервіста від військового обліку після попередження, зробленого відповідним керівником територіального центру комплектування та соціальної підтримки, керівниками відповідних органів Служби безпеки України, відповідних підрозділів Служби зовнішньої розвідки України, –

карається штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до одного року.

2. Ухилення військовозобов'язаного, резервіста від навчальних (спеціальних) зборів –

карається штрафом від п'ятисот до семисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років.

Стаття 338. Наруга над державними символами

1. Публічна наруга над Державним Прапором України, Державним Гербом України або Державним Гімном України –

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробачійним наглядом на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Публічна наруга над офіційно встановленим або піднятим прапором чи гербом іноземної держави –

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробачійним наглядом на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

Стаття 341. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд

Захоплення будівель чи споруд, що забезпечують діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, з метою незаконного користування ними або перешкоджання нормальній роботі підприємств, установ, організацій –

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Стаття 342. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

1. Опір представникові влади, крім державного виконавця, приватного виконавця, під час виконання ним службових обов'язків –

карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробачійним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Опір працівникові правоохоронного органу під час виконання ним службових обов'язків, державному виконавцю чи приватному виконавцю під час примусового виконання рішень, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві під час виконання цими особами покладених на них обов'язків щодо охорони громадського порядку або уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб –

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробачійним наглядом на строк до чотирьох років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до двох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, поєднані з примушенням цих осіб шляхом насильства або погрози застосування такого насильства до виконання явно незаконних дій, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

Стаття 343. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця

1. Вплив у будь-якій формі на працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника органу державної виконавчої служби чи

приватного виконавця, а також близького родича державного виконавця або приватного виконавця з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків, здійсненню судово-експертної діяльності або добитися прийняття незаконного рішення –

карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до одного року, або пробаційним наглядом на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, якщо вони перешкодили запобіганню кримінальному правопорушенню чи затриманню особи, яка його вчинила, або вчинені службовою особою з використанням свого службового становища, –

караються позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до п'яти років або пробаційним наглядом на строк до чотирьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

Стаття 345. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу

1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо працівника правоохоронного органу, а також щодо його близьких родичів у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків –

карається виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу чи його близьким родичам побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків –

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу або його близьким родичам тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

4. Дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені організованою групою, –

караються позбавленням волі на строк від семи до чотирнадцяти років.

Стаття 347. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця

1. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить працівникові правоохоронного органу, працівникові органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю (у тому числі після звільнення з посади) чи їхнім близьким родичам, у зв'язку з виконанням службових обов'язків працівником правоохоронного органу або примусовим

виконанням рішень державним виконавцем чи приватним виконавцем (у тому числі у минулому) –

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від шести до п'ятнадцяти років.

Стаття 348. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця

Вбивство або замах на вбивство працівника правоохоронного органу чи його близьких родичів у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків, а також члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх діяльністю щодо охорони громадського порядку –

караються позбавленням волі на строк від дев'яти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 349. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника

Захоплення або тримання як заручника представника влади, працівника правоохоронного органу чи їх близьких родичів з метою спонукання державної чи іншої установи, підприємства, організації або службової особи вчинити або утриматися від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника –

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

Стаття 350. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок

1. Погроза вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням чи пошкодженням майна загальнонебезпечним способом щодо службової особи чи її близьких або щодо громадянина, який виконує громадський обов'язок, застосована з метою припинення діяльності службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, або зміни її характеру в інтересах того, хто погрожує, –

карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на той самий строк.

2. Умисне нанесення побоїв або заподіяння легкого чи середньої тяжкості тілесного ушкодження службовій особі або громадянину, який виконує громадський обов'язок, у зв'язку з їхньою службовою чи громадською діяльністю, а також вчинення таких дій щодо їх близьких –

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

3. Умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження службовій особі або громадянинові, який виконує громадський обов'язок, у зв'язку з їхньою службовою чи громадською діяльністю, а також вчинення такої дії щодо їх близьких –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

Стаття 357. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження

1. Викрадення, привласнення, вимагання офіційних документів, штампів чи печаток або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання особи своїм службовим становищем, а так само їх умисне знищення, пошкодження чи приховування, а також здійснення таких самих дій відносно приватних документів, що знаходяться на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності, вчинене з корисливих мотивів або в інших особистих інтересах, –

караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Ті самі дії, якщо вони спричинили порушення роботи підприємства, установи чи організації або вчинені щодо особливо важливих документів, штампів, печаток, –

караються штрафом до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Незаконне заволодіння будь-яким способом паспортом або іншим важливим особистим документом –

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

Стаття 358. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів

1. Підроблення посвідчення або іншого офіційного документа, який видається чи посвідчується підприємством, установою, організацією, громадянином-підприємцем, нотаріусом, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав, особою, яка уповноважена на виконання функцій держави щодо реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, державним виконавцем, приватним виконавцем, аудитором чи іншою особою, яка має право видавати чи посвідчувати

такі документи, і який надає права або звільняє від обов'язків, з метою використання його підроблювачем чи іншою особою або збут такого документа, а також виготовлення підроблених печаток, штампів чи бланків

підприємств, установ чи організацій незалежно від форми власності, інших офіційних печаток, штампів чи бланків з тією самою метою або їх збут –

караються штрафом до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Складання чи видача працівником юридичної особи незалежно від форми власності, який не є службовою особою, складання чи видача приватним підприємцем, аудитором, експертом, спеціалістом, оцінювачем, адвокатом, нотаріусом, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав, особою, яка уповноважена на виконання функцій держави щодо реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, державним виконавцем, приватним виконавцем або іншою особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних чи адміністративних послуг, завідомо підроблених офіційних документів, які посвідчують певні факти, що мають юридичне значення або надають певні права чи звільняють від обов'язків, підроблення з метою використання або збуту посвідчень, інших офіційних документів, що складені у визначеній законом формі та містять передбачені законом реквізити, виготовлення підроблених офіційних печаток, штампів чи бланків з метою їх збуту або їх збут чи збут завідомо підроблених офіційних документів, у тому числі особистих документів особи, –

караються штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

4. Використання завідомо підробленого документа –

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк.

Примітка. Під офіційним документом у цій статті та статтях 357 і 366 цього Кодексу слід розуміти документи, що містять зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію, яка підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти, які спричинили чи здатні спричинити наслідки правового характеру, чи може бути використана як документи – докази у правозастосовчій діяльності, що складаються, видаються чи посвідчуються повноважними (компетентними) особами органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, а також окремими громадянами, у тому числі самозайнятими особами, яким законом надано право у зв'язку з їх професійною чи службовою діяльністю складати, видавати чи

посвідчувати певні види документів, що складені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити.

Стаття 364. Зловживання владою або службовим становищем

1. Зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, –

карається пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, із штрафом від двохсот п'ятдесяти

до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. 1. Службовими особами у статтях 364, 368, 368-⁵, 369 цього Кодексу є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Для цілей статей 364, 368, 368-⁵, 369 цього Кодексу до державних та комунальних підприємств прирівнюються юридичні особи, у статутному фонді яких відповідно державна чи комунальна частка перевищує 50 % або становить величину, що забезпечує державі чи територіальній громаді право вирішального впливу на господарську діяльність такого підприємства.

2. Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), а також іноземні

третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

3. Істотною шкодою у статтях 364, 364-¹, 365, 365-², 367 вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

4. Тяжкими наслідками у статтях 364-367 вважаються такі наслідки, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 365. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу

1. Перевищення влади або службових повноважень, тобто умисне вчинення працівником правоохоронного органу дій, які явно виходять за межі наданих йому прав чи повноважень, якщо вони завдали істотної шкоди охоронюваним законом правам, інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, інтересам юридичних осіб, –

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони супроводжувалися насильством або погрозою застосування насильства, застосуванням зброї чи спеціальних засобів або болісними і такими, що ображають особисту гідність потерпілого, діями, за відсутності ознак катування, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Стаття 368. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою

1. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди, а так само прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища –

карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк від двох до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, предметом якого була неправомірна вигода у значному розмірі, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Діяння, передбачене частиною першою або другою цієї статті, предметом якого була неправомірна вигода у великому розмірі або вчинене службовою особою, яка займає відповідальне становище, або за попередньою змовою групою осіб, або повторно, або поєднане з вимаганням неправомірної вигоди, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна.

4. Діяння, передбачене частинами першою, другою або третьою цієї статті, предметом якого була неправомірна вигода в особливо великому розмірі, або вчинене службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, –

карається позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна.

Примітка. 1. Неправомірною вигодою в значному розмірі вважається вигода, що в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі – така, що у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, в особливо великому розмірі – така, що у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

2. Службовими особами, які займають відповідальне становище, у статтях 368, 368⁵, 369 та 382 цього Кодексу є особи, зазначені у пункті 1 примітки до статті 364 цього Кодексу, посади яких згідно із статтею 6 Закону України «Про державну службу» належать до категорії «Б», судді, прокурори, слідчі і дізнавачі, а також інші, крім зазначених у пункті 3 примітки до цієї статті, керівники і заступники керівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх структурних підрозділів та одиниць.

Стаття 369. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі

1. Пропозиція чи обіцянка службовій особі надати їй або третій особі неправомірну вигоду, а так само надання такої вигоди за вчинення чи

невчинення службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища –

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до чотирьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені повторно, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років із штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, з конфіскацією майна або без такої.

3. Діяння, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо неправомірна вигода надавалася службовій особі, яка займає відповідальне становище, або вчинені за попередньою змовою групою осіб, –

караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

4. Діяння, передбачені частиною першою, другою або третьою цієї статті, якщо неправомірна вигода надавалася службовій особі, яка займає особливо відповідальне становище, або вчинені організованою групою осіб чи її учасником, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

Стаття 370. Провокація підкупу

1. Провокація підкупу, тобто дії службової особи з підбурення особи на пропонування, обіцянку чи надання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду, –

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, та зі штрафом від двохсот п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Те саме діяння, вчинене службовою особою правоохоронних органів, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років та зі штрафом від п'ятисот до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 383. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення

1. Завідомо неправдиве повідомлення суду, прокурору, слідчому, дізнавачу або органу досудового розслідування про вчинення кримінального правопорушення –

карається виправними роботами на строк до двох років або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Ті самі дії, поєднані з обвинуваченням особи в тяжкому чи особливо тяжкому злочині або із штучним створенням доказів обвинувачення, а також вчинені з корисливих мотивів, –

караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Стаття 407. Самовільне залишення військової частини або місця служби

1. Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби, а також нез'явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу тривалістю понад три доби, але не більше місяця, –

караються триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем (крім строкової служби), а також нез'явлення його вчасно на службу без поважних причин тривалістю понад десять діб, але не більше місяця, або хоч і менше десяти діб, але більше трьох діб, вчинені повторно протягом року, –

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або службовим обмеженням на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Самовільне залишення військової частини або місця служби, а також нез'явлення вчасно на службу без поважних причин тривалістю понад один місяць, вчинене особами, зазначеними в частинах першій або другій цієї статті, –

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

4. Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем, а також нез'явлення його вчасно на службу без поважних причин тривалістю понад три доби, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

5. Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем, а також нез'явлення його вчасно на службу без поважних причин, вчинені в бойовій обстановці, а так само ті самі дії тривалістю понад три доби, вчинені в умовах воєнного стану, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 408. Дезертирство

1. Дезертирство, тобто самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилитися від військової служби, а також нез'явлення

з тією самою метою на службу у разі призначення, переведення, з відрядження, відпустки або з лікувального закладу –

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Дезертирство із зброєю або за попередньою змовою групою осіб – карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Діяння, передбачене частинами першою або другою цієї статті, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

4. Діяння, передбачене частинами першою або другою цієї статті, вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

Стаття 410. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

1. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна або заволодіння ними шляхом шахрайства –

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Ті самі дії, вчинені військовою службовою особою із зловживанням службовим становищем, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або такі, що заподіяли істотну шкоду, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

4. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, розбій з метою заволодіння зброєю, бойовими припасами, вибуховими чи іншими бойовими речовинами, засобами пересування, військовою та спеціальною технікою, а також вимагання цих предметів, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я потерпілого, –

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

Стаття 411. Умисне знищення або пошкодження військового майна

1. Умисне знищення або пошкодження зброї, бойових припасів, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна –

караються службовим обмеженням на строк до двох років або триманням у дисциплінарному батальйоні на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу або іншим загальнонебезпечним способом, або якщо вони спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

4. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 419. Порухення правил несення прикордонної служби

1. Порухення правил несення прикордонної служби особою, яка входить до складу наряду з охорони державного кордону України, якщо це спричинило тяжкі наслідки, –

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Те саме діяння, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, –

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

Стаття 422. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості

1. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, за відсутності ознак державної зради –

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Втрата документів або матеріалів, що містять відомості військового характеру, які становлять державну таємницю, предметів, відомості про які становлять державну таємницю, особою, якій вони були довірені, якщо втрата стала результатом порушення встановлених правил поведінки із зазначеними документами, матеріалами або предметами, –

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 435. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею

1. Носіння в районі воєнних дій символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала особами, які не мають на те права, а також зловживання в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, прапорами чи знаками Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала або пофарбуванням, присвоєним санітарно-транспортним засобам, –

караються пробаційним наглядом на строк до двох років або обмеженням волі на той самий строк.

2. Носіння в районі воєнних дій символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала особами, які не мають на те права, а також зловживання в умовах воєнного стану прапорами чи знаками Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала або пофарбуванням, присвоєним санітарно-транспортним засобам, –

караються позбавленням волі на строк до двох років.

Стаття 435¹. Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю

1. Образа честі і гідності, погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна військовослужбовцю, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, його близьким родичам чи членам сім'ї –

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Виготовлення та поширення матеріалів, які містять образу честі і гідності, погрозу вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна військовослужбовцю, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, його близьким родичам чи членам сім'ї, –

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Стаття 436¹. Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів

1. Виготовлення, поширення, а також публічне використання символіки комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, у тому числі у вигляді сувенірної продукції, публічне виконання гімнів СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік або їх фрагментів на всій території України, крім випадків, передбачених частинами другою і третьою статті 4 Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки», –

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією майна або без такої.

2. Ті самі дії, вчинені особою, яка є представником влади, або вчинені повторно, або організованою групою, або з використанням засобів масової інформації, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

Стаття 436². Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників

1. Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту, виправдовування, визнання правомірною, заперечення тимчасової окупації частини території України, а також глорифікація осіб, які здійснювали збройну агресію Російської Федерації проти України, розпочату у 2014 році, представників збройних формувань Російської Федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також представників окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, –

караються виправними роботами на строк до двох років або пробачієм наглядом на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Виготовлення, поширення матеріалів, у яких міститься виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту, виправдовування, визнання правомірною, заперечення тимчасової окупації частини території України, а також глорифікація осіб, які здійснювали збройну агресію Російської Федерації проти України, розпочату у 2014 році, представників збройних формувань Російської Федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також представників окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, –

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою, або вчинені повторно, або організованою групою, або з використанням засобів масової інформації, –

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна або без такої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Конвенція про захист прав і основних свобод людини: прийнята 04.11.1950 р. і ратифік. Законом України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. № 32. С. 270.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80731-10>.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-ІІІ. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
5. Про державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 р. № 661-ІV. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>.
6. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-ХІІ. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#n398>.
7. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-ХІІ. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>.
8. Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1997 р. № 1777-ХІІ. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>.
9. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
10. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
11. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
12. Порядок проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2024 р. № 560. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/kp240560?an=142>.
13. Про затвердження Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 р. № 154. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-2022-п#Text>.

14. Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду та виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1455. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2021-%D0%BF#Text>.

15. Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1456. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text>.

16. Про Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>.

17. Про прикордонний режим: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. № 1147. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-98-%D0%BF#Text>.

18. Про затвердження Порядку організації взаємодії Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму: наказ МВС України від 15.11.2022 р. № 740. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1502-22#Text>.

19. Комісаров О. Г., Собакарь А. О., Соболев Е. Ю., Юнін О. С. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2017. 277 с.

20. Комісаров С. А. Організаційно-правові та тактичні засади службово-бойової діяльності сил сектору безпеки та оборони на блокпостах: метод. рек. Дніпро : ДДУВС, 2023. 96 с. URL : <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/11519>.

21. Покайчук В. Я., Поливанюк В. Д., Біліченко В. В. Поняття та загальні відомості особистої безпеки в підрозділах Національної поліції України. *Police activity in Ukraine and European countries: modern standards and unification options*: кол. монографія. Рига, Латвія : «Baltija Publishing», 2021. С. 320-341.

22. Покайчук В. Я., Поливанюк В. Д., Миронюк С. А. та ін. Довідник (словник термінів) з тактичної підготовки. Дніпро : ДДУВС, 2021. 100 с. URL : <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/7370>.

23. Поливанюк В. Д. Особиста безпека працівників поліції під час виконання службових обов'язків: метод. рек. Дніпро : ДДУВС, 2021. 68 с. URL : <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/7535>.

24. Поливаний В. Д., Казначеев Д. Г., Біліченко В. В. та ін. Правові та тактичні засади застосування поліцейськими спеціальних засобів: навч. посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 96 с.

25. Pokaichuk, V. Y., Tinin, D. G., & Zavistovskyi, O. D. (2024). Features of service and combat activities of educational institutions with specific learning conditions of the MIA system in consolidated forms with the state border service of Ukraine in the controlled border district ogo's martial state regime: current. *Activities of law enforcement agencies to ensure public safety and order during the legal regime of martial law*, 237-264.

26. Pokaichuk, V., Tinin, D., Bakhchevan, Y., Zhbanchyk, A., & Dronik, D. (2024). Legal and Organisational Framework of Police Operations in the Occupied Territories. *Journal of Management World*, 4, 445-453.

27. Polovnikov, V., Biletskyi, V., Tyshchuk, V., & Overchenko, Y. (2020). Criminological profile of a perpetrator of a high treason. *Amazonia Investiga*, 28(9), 176-189. URL : <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1250/1171>.

28. Матняк В., Кіреєва О., Оверченко Ю. Використання результатів оперативного (ініціативного) пошуку у виявленні ознак протиправної діяльності на державному кордоні. *Наукові ініціативи та передові технології. Серія «Право»*. 2023. № 10(24). С. 275-288. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/6119/6153>.

29. Оверченко Ю. А. Особливості взаємодії оперативних підрозділів Державної прикордонної служби України у сфері конфіденційного співробітництва з іншими суб'єктами. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2019. № 2(86) С. 294-304.

30. Покайчук В. Я. Сили охорони правопорядку як система. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 149-155. URL : <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/235>.

31. Покайчук В. Я. Сутність і співвідношення понять «сили безпеки» та «сили охорони правопорядку». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 47-53. URL : https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/s4_ua_re/9.pdf.

32. Поливаний В. Д., Завістовський О. Д. Актуальні питання удосконалення методик навчання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання в період воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 336-338.

33. Поливаний В. Д., Король К. С. Особливості діяльності підрозділів Національної поліції під час запровадження воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 444-446.

34. Поливаний В. Д.; Завістовський О. Д. Професійна підготовка поліцейських: міжнародний досвід та вітчизняні перспективи розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 467-469.

35. Тимофєєв В. П., Тінін Д. Г., Завістовський О. Д. Деякі проблемні питання правомірності та неупередженості дій співробітників ТЦК та СП при сприянні поліцейських проведенню дій мобілізаційного характеру. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. № 86(1). С. 282-288.

36. Тінін Д., Антипова А. Тактичні особливості вибору порядку та способу ведення бою в умовах населених пунктів. *Молодий вчений*. 2022. № 8(108). С. 5-7.

37. Войтюк М. П. Роль органів Національної поліції при забезпеченні публічної безпеки та порядку. *Актуальні питання забезпечення публічного порядку та безпеки в сучасних умовах: вітчизняний та міжнародний досвід*: матер. Міжнар. науково-практ. конф. (м. Дніпро, 17 листопада 2017 р.). Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. С. 247-250. URL: <http://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/1111>.

38. Войтюк М. П. Тривала готовність до безконфліктного спілкування, особливий вид комунікативної компетентності. *Актуальні проблеми вітчизняного права в дослідженнях молодих вчених у світлі євроінтеграційних процесів*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. курсантів, студентів, слухачів, ад'юнктів (аспірантів) та докторантів (м. Дніпро, 18 травня 2017 р.). Дніпро : ДДУВС, 2017. С. 21-25. URL : <http://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/1008>.

39. Войтюк М. П., Тінін Д. Г. Особливості формування гендерної компетентності у процесі підготовки майбутніх поліцейських. *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі*: матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рієка, 12-13 травня 2025 р.). Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2025. С. 62-65. URL : https://law-conf.sspu.edu.ua/images/2025/e-book/zbirnik_2025.pdf#page=63.

40. Войтюк М., Лисюк Я. Безпекові пріоритети України в умовах збройної агресії російської федерації. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матер. IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 21 березня 2025 р.): у 2-х ч. Дніпро : ДДУВС, 2025. Ч. I. С. 411-413. URL : <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/13817/1/37.pdf>.

41. Гунько К. О., Тимофєєв В. П. Щодо проблеми загрози національній безпеці та основні напрями протидії їм. *Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди 20-тої річн. створ. Полтавського юрид. інст. Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого (м. Полтава, 29 вересня 2022 р.). Полтава, 2022. С. 108-110. URL : <http://pli.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-29.09.pdf#page=108>.

42. Левченко М. С., Войтюк М. П. Законодавче врегулювання права на професійну правничу допомогу в Україні. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матер. VIII Міжнар. наук.-практ.

конф. (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.): у 2-х ч. Дніпро : ДДУВС, 2024. Ч. 2. С. 242-243. URL : <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/13735>.

43. Наточій А., Тінін Д. Деякі аспекти профілактики травмування та загибелі поліцейських в критичних ситуаціях під час несення служби в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Інновації та науковий потенціал світу*: матер. IV Міжнар. наук. конф (м. Запоріжжя, 24 травня 2024 р.). Запоріжжя, 2024. С. 90-92. URL : <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conferenceproceeding/article/view/1238>.

44. Поливанюк В. Д., Фісун Н. О. Важливість дотримання прав людини у правоохоронній діяльності. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації*: матер. VI Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 15 грудня 2023 р.). Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2023. С. 113-114.

45. Савенко Г. Б., Тінін Д. Г., Тимофєєв В. П. Проблема мовного питання під час воєнного часу: український вимір. *Modern research in world science*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 12-14 червня 2022 р.). Львів : SPC, 2022. С. 1867. URL : https://www.researchgate.net/profile/M-Rumiantsev/publication/361865011_MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-12-140622/links/62c91c3d3bbe636e0c4ded01/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-12-140622.pdf#page=1827.

46. Тимофєєв В., Тінін Д. Деякі аспекти підготовки військовослужбовців та поліцейських для роботи в умовах воєнного стану: сучасні проблеми та реалії. *Теорія модернізації в контексті сучасної світової науки*: матер. I Міжнар. наук. конф. (м. Полтава, 23 червня 2023 р.). Полтава, 2023. С. 123-125. URL : <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/633>.

47. Тінін Д. Г. Проблемні питання службово-бойової діяльності поліцейських під час перевірки документів та взаємодії з цивільними особами на блокпостах. *Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики*: матер. I Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 2 червня 2023 р.). Одеса, 2023. С. 94-95. URL : <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/614>.

48. Тінін Д. Г. Формування довіри населення як основний напрям оцінки ефективної роботи Національної поліції України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 5 листопада 2021 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2021. 172 с. URL : https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4008/1/05_11_2021.pdf#page=134.

49. Тінін Д. Шляхи удосконалення рівня підготовки кадрів сил безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Париж, Франція, 8 липня 2022 р.). Париж, Франція : CSP «ΛΟΓΟΣ», 2022. С. 101-103. URL : <https://archive.logos-science.com/index.php/conference-proceedings/article/view/138/139>.

50. Тінін Д., Завістовський О. Питання вдосконалення мовлення під час фахової підготовки поліцейських в умовах воєнного стану. *Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики*: матер. II Міжнар. наук. конф. (м. Кривий Ріг, 19 січня 2024 р.). Кривий Ріг, 2024. С. 236-238. URL : <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/975>.

51. Тінін Д., Тимофєєв В. Деякі аспекти підготовки курсантів у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану: сучасні тенденції та перспективи. *Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики*: матер. I Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 2 червня 2023 р.). Одеса, 2023. С. 98-100. URL : <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/600>.

52. Тінін Д., Тимофєєв В. Важливість підготовки поліцейських до несення служби в критичних ситуаціях в умовах воєнного стану. *The process and dynamics of the scientific path*: матер. III Міжнар. наук.-теорет. конф. (м. Афіни, Греція, 16 червня 2023 р.). Афіни : CSP «SCIENTIA», 2023. С. 75-77. URL : <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/1037>.

53. Хоменко Р., Войтюк М. Поняття конституційного обмеження прав і свобод людини. *Тренди та перспективи розвитку мультидисциплінарних досліджень*: матер. VII Міжнар. студ. наук. конф. (м. Івано-Франківськ, 28 березня 2025 р.). Івано-Франківськ, 2025. С. 69-71. URL : <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/1667>.

54. Чорний А. А., Войтюк М. П. Національна безпека як конституційна основа правової держави. *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі*: матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю заснування Сумського держ. педаг. унів-ту ім. А.С. Макаренка (м. Суми, 31 травня – 1 червня 2024 р.): у 2-х томах. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. Т. 2. С. 91-94. URL : https://sspu.edu.ua/images/2024/docs/nauka/konf/31.05/Book_Tom_2_5136c.pdf#page=92.

Для нотаток

Навчальне видання

**Фурса Вадим Вікторович
Покайчук Віталій Ярославович
Поливанюк Василь Дмитрович
Тінін Дмитро Геннадійович
Завістовський Олег Дмитрович
Тимофєєв Володимир Павлович
Наточій Анатолій Дмитрович
Войтюк Марина Петрівна**

**ПАМ'ЯТКА
КУРСАНТУ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ОХОРОНИ
ПРАВОПОРЯДКУ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ УКРАЇНИ**

Редактор, оригінал-макет – *А. В. Самотуга, К. А. Бут*
Коректор *М. С. Касян*

Підп. до друку 28.07.2025. Формат 60х84/16. Друк – цифровий.
Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 6,05. Обл.-вид. арк. 6,5.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 8112 від 13.06.2024 р.